

Büyük Taarruzun Alman Basınına Yansıması

The Reflection of The Great Attack in The German Press

Yüksel Kaştan*

* Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Bölümü, Antalya, Türkiye.
ORCID No: 0000-0002-8616-8968

Sorumlu yazar/Corresponding author:
Yüksel Kaştan
Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Türkçe ve Sosyal Bilimler Bölümü,
Antalya, Türkiye.
E-posta/E-mail:
kastanyuksel@hotmail.com

Başvuru/Submitted: 12.08.2022
Revizyon Talebi/Revision Requested:
06.09.2022
Son Revizyon/Last Revision Received:
04.10.2022
Kabul/Accepted: 20.10.2022
Yayımlanma/publication: 25.10.2022

Atıf/Citation:
Kaştan, Yüksel, "Büyük Taarruzun Alman Basınına Yansıması", *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 28, (2022), 281-320

ÖZ

Bu çalışmanın amacı 26 Ağustos 9 Eylül 1922 tarihleri arasında Almanya'da çıkan bazı gazetelerde Türk taarruzu ile ilgili çıkan haberleri incelemektir. Çalışmada gazete nüshaları gün ve gün taranmış, elde edilen haberler sınıflandırılmıştır. Buna göre çalışmada önce savaşın başladığı ve sonucunun belirlendiği 26-31 Ağustos tarihlerindeki haberler incelenmiştir. Çalışmada savaşın seyrinin aralıklarla devam ettiği 2-5 Eylül tarihleri, savaştan ziyade geri çekilme, ateşkes arayışları, Gayri Müslim halkın durumu, İzmir'in alınması sonrasında İstanbul ve Trakya'nın da boşaltılmasının zorunluluğu ile ilgili haberlerin yer aldığı 6-9 Eylül tarihlerine ait haberler yer almıştır.

Anahtar sözcükler: *Büyük taarruz, Yunan, Türk, Alman basını.*

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the news about the Turkish offensive in some newspapers published in Germany between August 26 and September 9, 1922. In the study, newspaper copies were scanned day by day and the news obtained were classified. Accordingly, in the study, the news on 26-31 August, when the war started and its outcome was determined, were examined. In the study, the news of September 2-5, when the course of the war continued intermittently, the withdrawal rather than the war, the search for a ceasefire, the situation of the non-Muslim people, the news about the necessity of evacuating Istanbul and Thrace after the capture of Izmir, September 6-9, has taken place.

Keywords: *Great offensive, Greek, Turkish, German press.*

I. Büyük Taarruz Öncesi Türkiye, Yunanistan ve İtilaf Devletleri Arasında Anadolu'nun Durumu

Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşı'nı 30 Ekim 1918 tarihinde itilaf Devletleri ile imzaladığı Mondros Ateşkes Antlaşması ile sonlandırmasına rağmen savaş sonunda işgal edilmemiş toprak kısa süre içinde İtilaf Devletleri tarafından çeşitli bahanelerle işgal edilmeye başlanmıştır. 18 Ocak 1919 tarihinde Paris'te galip devletlerle mağlup devletlerarasında barış görüşmeleri başlatılırken Osmanlı Devleti ile görüşmeler daha ileri tarihe ertelenmiştir. Bu süreçte Yunanistan ile anlaşarak Yunan askerlerinin Anadolu'ya asker çıkarmasına izin verilmiştir. 15 Mayıs 1919 tarihinde Yunan askerinin İzmir'e çıkmasının bir gün sonrası 16 Mayıs 1919 tarihinde Mustafa Kemal İstanbul'dan Samsun'a hareket etmiştir. İtilaf Devletleri Anadolu'da Fransa Adana, Maraş, Antep ve Urfa, Zonguldak maden yatakları, İtalyanlar Mersin, Antalya ve Muğla ve iç kısımları işgal etmiştir. Güney cephesinde halkın büyük desteği ile çetin direnişler ve başarılar elde edilmiştir.¹

Anadolu'da düzenlenen kongreler ile ülkede milli birlik ve beraberlik ruhu oluşturulurken bu ruhun siyasi yapısı olan Osmanlı Meclis-i Mebusan'ı açılmış ve burada ülke sınırlarının belirlendiği Misak-ı Milli kararları alınmıştır. 16 Mart 1920 tarihinde İstanbul resmen işgal edilip meclis tatil edilince 23 Nisan 1920 tarihinde Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisi Açılmıştır. Milli iradenin giderek kuvvetlenmesi ile barış süreci tehlikeye girince haziran ayında başlatılan Yunan taarruzu ile Ege'de Manisa, Uşak, Balıkesir ve Bursa gibi şehirlerin kaybedilmesi telaşıyla 10 Ağustos 1920 tarihinde İtilaf Devletleri ile Osmanlı Devleti arasında Sevr Barış Antlaşması gerçekleştirilmiştir. Bu antlaşma Osmanlı Meclisi'nin tatilde olması, TBMM'nin de kabul etmemesiyle yürürlüğe girememiştir.²

İtilaf Devletleri bu defa TBMM Hükümeti'ni zor durumda bırakarak anlaşmayı kabul ettirmek amacıyla başlattığı taarruzlarında I. ve II. İnönü savaşlarında yenilmişse de Kütahya ve Eskişehir Muharebelerinde başarı sağladıklarından dolayı Polatlı yakınlarına kadar gelmiştir. Türk Ordusu ile Yunan ordusu arasında 23 Ağustos 13 Eylül 1921 tarihlerinde gerçekleştirilen Sakarya Meydan Muharebesi'ni Türk ordusunun kazandığından dolayı kazanınca artık Sevr Barış Antlaşması'nın yürürlüğe girmesi iyice zora girmişti.³

TBMM Hükümeti Doğu Bölgesi'nde Ermenilerle Gümrü Barış Antlaşması, Güney Bölgesinde Fransa ile 30 Mayıs 1920'de 20 günlük Ateşkes Antlaşması, 16 Mart 1921 tarihinde Rusya ile Moskova Dostluk Antlaşması, 13 Ekim 1921 tarihinde Rusya önderliğinde Kars Antlaşması ve 20 Ekim 1921 tarihinde Fransa ile Ankara İtirafnamesini gerçekleştirmiştir.⁴

Sakarya Meydan Muharebesi ile ordunun ve milletin yeniden toparlanması için zamana ihtiyaç olduğundan yeni bir savaş için yaklaşık bir yıl beklenmiştir. Bu süreçte Yunan ordusu geriye çekilmiş, Türk ordusunun taarruz etmemesiyle rahatlamıştır. Batı'da savunmaya geçen Yunan ordusu Gemlik Körfezi'nden Bilecik, Eskişehir ve Afyonkarahisar'ın doğusu, aşağıda ise Büyük Menderes Irmağı'nı takiben Ege Denizi'ne uzanan bir hatta konuşlanmıştır. Yunan Hükümeti Şubat ve Mart 1922 tarihlerinde Londra ziyareti yaparak Anadolu'ya askeri yardım

¹ Fahri Belen, *Türk Kurtuluş Savaşı*, Askerî, Siyasi ve Sosyal Yönleriyle, 2. Baskı, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1983, s. 522-525; Mustafa Kemal Atatürk, *Nutuk 1919-1927*, Zeynep Korkmaz (Yay. haz.), Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 1984, s.614-640; Suat İlhan, *Askerlik, Milli Kültür Unsurlarımız Üzerinde Genel Görüşler*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara 1990, s. 330.

² Yusuf Hikmet Bayur, "26 Ağustos 1922 Büyük Zaferin Dünya Tarihi üzerindeki Etkileri", *Büyük Zaferin 50. Yıldönümüne Armağan*, M. E. B. Basımevi, İstanbul 1972, s. 78.

³ Fahri Belen, "Yunan Cephesi Nasıl Yarıldı?", *Büyük Zaferin 50. Yıldönümüne Armağan*, M.E.B. Basımevi, İstanbul 1972, s. 90-98.

⁴ Selahattin Tansel, *Mondros'tan Mudanya'ya*, C.3, M. E. B. Basımevi, İstanbul 1991, s. 125.

takviyesi istemiş, fakat Lloyd George bu isteğe olumsuz yaklaşmıştır. Başbakan Gounaris yardım alamayınca Anadolu'dan askeri geri çekme tehdidinde bulunmuş teklifi kabul görülmemiş hükümeti istifa aşamasına gelmiştir.⁵

TBMM Hükümeti'ni temsilen Dışişleri Bakanı Yusuf Kemal Bey şubat ayında Paris ve Londra'yı ziyaret ederek bir barış görüşme ortamının oluşup oluşmadığını izler. Yusuf Kemal Bey 1922 yılının mart ayındaki bu ziyareti sırasında Paris'te İngiltere, Fransa ve İtalya temsilcileriyle yaptığı görüşmede İtilaf Devletleri temsilcilerinden Sevr Barış Anlaşması hükümlerini revize etmeleri isteğinde bulunur. Yusuf Kemal Bey İtilaf Devletleri ile bir barış anlaşması yapılabilmesi için TBMM Hükümeti'nin Yunan ordusunun derhal Anadolu'yu boşaltması şartını öne sürünce bu görüşme olumsuzlukla sonuçlanır. Mustafa Kemal bu girişim sonrasında haziran ayında taarruz kararı alır ama bunu gizli tutar. İçişleri Bakanı Fethi Bey temmuz ayında Londra ve Paris'e giderek bir kez daha diyalog ile barış imkânını sağlamaya çalışsa da bir sonuç alamaz. Bunun üzerine Fethi Bey 14 Ağustos'ta Ankara'ya "Milli gayenin sağlanması, ancak askeri faaliyetlerle kabil olabilecektir" görüşünü gizli bir şekilde bildirmiştir. Mustafa Kemal'in talimatıyla Türk ordusu 14 Ağustos'ta taarruz için yürüyüşe başlar. 19 Ağustos tarihinde Mustafa Kemal Akşehir'e giderek komutanlarına taarruz günü ve saatinin talimatı vermiştir. Türk ordusu 26 Ağustos 1922 tarihinde Afyon hattından Yunan ordusuna taarruz harekâtına başlamıştır.⁶

II. Büyük Taarruz Sürecinde Gazetelerde Yer Alan Haberler (26-31 Ağustos 1922)

26 Ağustos tarihinde gazetelerde Büyük Taarruz ile ilgili sadece 2 haber yer alır. Berliner Volk Zeitung'ta 25 Ağustos Paris kaynaklı Doğuda savaş yeniden alevleniyor. Türklerin İzmir'e, Yunanların İstanbul'a saldırısı başlıklı haberde Fransız Dışişleri Bakanlığı'ndan İstanbul'daki Fransız Yüksek Komiseri aracılığıyla Küçük Asya'da büyük bir Türk taarruzunun yakın olduğunu bildiren bir rapor alınmıştır. Raporda Türk milliyetçilerinin geniş çaplı bir askeri operasyonla yakın zamanda İtilaf Devletleri'ne Venedik'te planlanan Doğu Konferansı'nda Ankara Hükümeti'nin konumunu kuvvetlendirmek istedikleri, Yunanlıların ise konferansın sahada olup bitenleri ortaya koyması ve İstanbul'a yönelmiş olan ilginin büyük bir aceleyle devam etmesini planladığı belirtilmektedir. Hafta başında bu amaç için birkaç Yunan Tümeninin Çatalca Cephesi'ni güçlendirmek için gittiği bildirir.⁷

İstanbul'dan 25 Ağustos tarihli gelen haberde Küçük Asya'da çarşamba sabahı İzmit Gebze'den 200 mil uzakta uzun zamandır beklenen Türk taarruzunun başladığı Türk milliyetçilerinin Burhaniye ilçesini aldığını, 75 bin kişilik Türk ordusunun İzmir'e doğru taarruzunun devam ettiğine yer verilir. Esasen başlangıçta taarruzun İstanbul'a planlandığı ancak İngiliz birliklerinin İzmit cephesinde yoğunlaşmasının buna engel olduğu dile getirilir.

Aynı tarihte Londra'dan 25 Ağustos tarihli gelen haberde Kemal'in ordusunun daha Batıya doğru ilerlediği bildirilirken hava ve zemin koşullarının askeri operasyonlar için elverişli olduğu, savaş bölgesine gerekli malzemelerin yığıldığı yer alır. Yunanlıların Trakya için son zamanlarda 40.000'den fazla askerin buralardan Çatalca Cephesine sevk edildiğinden, Anadolu'da Yunan birliklerinin durumu tehlikeli olmadığı, Yunan savunma mevziinin Eskişehir'den Afyonkarahisar'a kadar uzandığı belirtilir. Ayrıca burada belirleyici savaşların bu

⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, C.12. Ankara 1922, s. 262.

⁶ Yusuf Kemal Tengirşek, *Vatan Hizmetinde*. Cumhuriyet Gazetesi, 1 Ekim 1968, İstanbul, 1968.

⁷ *Doğuda savaş yeniden alevleniyor*, "Türklerin İzmir'e, Yunanların İstanbul'a Saldırısı" Berliner Volk Zeitung, 26.08.1922; <https://dfg-viewer.de/show/?set%5Bmets%5D=https://content.staatsbibliothek-berlin.de/zefys/SNP27971740-19220826-1-0-0-0.xml>

alandaki gerçekleşeceğini beklediğini ifade eder. İstanbul'daki Fransız Yüksek Komiserliğinden de Küçük Asya'da büyük bir Türk taarruzunun yakın olduğunu bildiren bir rapor alınır. Ankara'dan 25 Ağustos tarihli "Türk askeri Trakya'ya mı yoğunlaşmakta?" başlıklı *Investia* haberde; Milli Türk birliklerinin İzmit'in ön bölgelerinde güçlü bir yoğunluğu yer almaktadır. Yunanlıların Trakya sınırını geçmesi durumunda Türk kuvvetlerinin Üsküdar'a bir taarruzu için tüm hazırlıkların yapılmaktadır. Haberde İngilizlerin bu durumu ciddi bir tehlike olarak gördüğü yer alır.

29 Ağustos'ta *Berliner Börsen- Zeitung* sabah baskısında 28 Ağustos Atina Ordu Raporu kaynaklı "Küçük Asya'da Türk Taarruzu" başlıklı haberde 26 Ağustos'ta başlayan ve gece boyunca kesintiye uğramayan çok güçlü bir Türk ordusu taarruzunun bir gün önce Güney Cephesinde Hasanbeli'ne kadar devam ettiği yer alır. Haberde Türk ordusunun çok güçlü toplara sahip 10 Tümenin olduğunu tahmin edildiği ve Türk taarruzunun hala devam ettiği bildirilir. Yine Londra merkezli İstanbul kaynaklı bir haberde Venedik'te Ortadoğu konulu bir konferansın düzenlenmesine yönelik hazırlıklar yapılmaktadır. Milliyetçi Türk kuvvetleri Küçük Asya'da İzmir'in 200 İngiliz mil doğusundaki stratejik merkez olan Afyonkarahisar'da Yunanlılara karşı çok güçlü bir taarruz başlatmıştır. Yunan kuvvetleri ise Afyonkarahisar'ın yaklaşık 100 mil kuzeyinde yer alan Eskişehir'de Türk kuvvetlerine karşı bir taarruza geçmiştir. Haberde Türk kuvvetlerinin her iki muharebe alanında da ilerleme kaydettiğine, Yunanlıların ise Trakya'daki Çatalca hattına daha fazla asker yığıldığına yer verilmiştir.⁸

30 Ağustos tarihli haberler incelendiğinde gazetelerde yer alan 5 haberden 3 tanesi taarruz, Türk ordusunun başarısı ve Afyonkarahisar'ın alınması başlıkları yer alır. Bu haberlerde Türk ordusunun savaşı başlattığı, Yunan ordusunu yendiği ve Afyonkarahisar'ı aldıkları yer alır. Diğer 2 haber ise Yunanlıların yenilmesi ve Yunan ordusunun geri çekilmesini içermektedir.

Berlin Vossische Zeitung'ta 30 Ağustos'ta 29 Ağustos Londra kaynaklı "Türklerin Başarısı" adlı haberde Küçük Asya'daki Türk taarruzunun şimdiden Yunanlılara ağır bir darbe indirdiği, Atina'dan gelen bir mesajda da Yunan birliklerinin üstün Türk kuvvetlerinin önünde Karahisar'ı tahliye ettiği bildirilir. Haberde Karahisar, Yunan Kuzey-Güney cephesinin ana kavşağı olduğu yer alır.⁹

Aynı tarihte *Berliner Börsen Zeitung*'ta 30 Ağustos İstanbul kaynaklı "Küçük Asya'da Türk Taarruzu" başlıklı haberde Ankara'ya cepheden gelen son haberlere göre Türk taarruzu İzmit savaş alanında 20 km cephe genişliği ile başlamıştır. Yunanlıların Türk birliklerinin saldırılarından geri çekildikleri, esir, silah ve mühimmat kayıplarının oldukça fazla olduğu yer alır. Bu ordu hareketlerinin Ankara'da genel bir taarruz olarak değil, daha çok keşif saldırıları olarak kabul edildiği belirtilirken Türklerin hızlı hareket eden müfrezelerinin Bursa'ya doğru ilerlemeye devam ettiği ve bu ilerleme devam ederse Yunan birliklerinin geriye doğru çekilme riskiyle karşı karşıya kalacağı ifade edilir. Bu haber 30 Ağustos tarihli *Deutsche Allgemeine Zeitung*'un akşam baskısında Ankara ordu raporunun 30 Ağustos İstanbul kaynaklı haberde de aynen verilir. Burada ayrıca Ankara birliklerinin, güneyde Küçük Asya savaş alanında başarılı bir taarruz sonucu Afyonkarahisar'ın alınması ile taarruz hareketlerini Eskişehir'in kuzey kesimine doğru genişlettiğine değinir. Bu Türklerin kuvvetlerinin geçen yıl olduğu gibi Bursa ve İzmit ile birlikte Marmara Denizi kıyılarını saldırılarının hedefi olarak görmeleri ile

⁸ "Küçük Asya'da Türk Taarruzu", *Berliner Börsen- Zeitung*, 29.08.1922.

⁹ "Türklerin Başarısı", *Berlin Vossische Zeitung*, 30.08.1922.

doğrulanmaktadır. Bursa'daki ilerleme başarılı olursa, cephenin kuzey kesiminde konuşlanmış Yunan kuvvetleri, üslerinden kopma tehlikesiyle karşı karşıya kalacaklarını belirtir.¹⁰

Aynı tarihte Atina kaynaklı yazıda Yunan tarafının resmi olarak Küçük Asya'daki askeri durum hakkında "26 Ağustos'ta çok güçlü bir düşman saldırısı başladı ve 27 Ağustos gecesi boyunca devam etti. 28 Ağustos sabahından itibaren Türklerin en ağır taarruzu, Akarçay'dan Hasanbeli'ne kadar güney cephesini hedef aldı. Saldıran düşman kuvvetlerinin yaklaşık 10 Tümen olduğu tahmin ediliyor. Düşmanın çok güçlü topları ve muazzam miktarda mühimmatı var. Mücadele devam ediyor. 25 Ağustos'ta Türk kuvvetleri Ahırdağı'nda Yunan cephesine top atışları ile saldırdı. Yunanlılar karşı saldırıya geçti ve Türk kuvvetlerini geri püskürttü. Bu çarpışmada Türkler 10 şehit ve birçok yaralı verdi. 26 Ağustos'taki Ahırdağı mücadelesi sadece topçu kuvvetleri arasında oldu." haberi yer alır. Bu haber aynı tarihte Deutsche Allgemeine Zeitung'un sabah baskısında Atina kaynaklı "Yeni Türk Taarruzu" başlıklı haberde de bulunur. Habere göre savaş devam etmektedir. Ayrıca 29 Ağustos İstanbul kaynaklı Paris'ten Petit Journal kaynaklı "İstanbul'daki En İyi Durum" başlığı altında Galata semtinde biri güneye doğru uzanan iki toplanma merkezi tespit edildiğini bildirmektedir.

Londra'dan 30 Ağustos'ta Morning Post'ta İstanbul kaynaklı haberde Ankara'da Milliyetçi çevrelerde, Ankara Hükümeti'nin barış için daha fazla diplomatik arayıştan vazgeçtiği ve bu nedenle taarruzun planlanan Venedik Konferansı'na bir cevap niteliği taşıdığını belirtir. Fethi Bey'in Londra ziyaretinin Ankara'nın sorunu barışçıl yollarla çözmeye yönelik son girişimi olduğuna yer verilir. Lloyd George'un Avam Kamarası'nda Yunanistan'ın çıkarlarını savunduğu bir konuşma yapması sonrası Ankara Hükümeti askeri bir harekâta geçmeye karar verdiğini ifade edilir.

30 Ağustos Berliner Tageblatt und Handels Zeitung'un 29 Ağustos tarihli Atina kaynaklı "Küçük Asya'da Yeni Türk Taarruzu. Yunanların Geri Çekilişi" başlıklı haberde Atina'dan gelen ordu raporlarının Küçük Asya savaş sahasındaki fiili durumdan dolayı Venedik'te yapılması planlanan Doğu Konferansı'nın tarihinin henüz belirlenmediğini belirtir. Ayrıca bir gün önce İzmir'in doğusunda, Afyonkarahisar yakınlarında Kemal Paşa komutasındaki Türk kuvvetleri bir süredir ilan edilen Yunan cephesine yeni bir taarruz başlatmıştır Resmi Yunan raporuna göre Türk kuvvetlerinin güçlü toplara sahip olduğu söylenen 10 Tümen olduğu tahmin edilmiştir. Yunan karşı taarruzunun ise Afyonkarahisar'ın yaklaşık 100 mil kuzeyinde, çok stratejik bir birleşme noktası olan Eskişehir'den başladığını yazar. Aynı zamanda Yunan birliklerinin Trakya'daki Çatalca Hattı'nda toplandığı bildirilir.¹¹

Gazetede 29 Ağustos Atina kaynaklı haberde 28 Ağustos Yunan ordu raporunda 27 Ağustos'ta Türk kuvvetlerinin taarruzu sonucu Afyonkarahisar'ın tahliyesinin emredildiği, Yunan birliklerinin şehrin bir hattına sahip olduğu, 28 Ağustos'ta ağır bir süvari taarruzu ve top atışlarıyla Elvanlar'dan Türk birliklerinin püskürtülerek takip edildiği yer alır.

31 Ağustos tarihli Deutsche Allgemeine Zeitung'un akşam baskısında Ankara Türk Genel Kurmay Başkanlığı'nın savaş raporuna dayalı 31 Ağustos Moskova kaynaklı haberde Türk ordusunun başarılı bir şekilde devam eden 45 km genişliğinde bir ileri hareketi başlattığı yer alır. Yunanlılar önemli bir direniş göstermeden geri çekilmişler, 48 saat içerisinde İzmir istika-

¹⁰ "Küçük Asya'da Türk Taarruzu", Berliner Börsen Zeitung, 30.08.1922.

¹¹ "Küçük Asya'da Yeni Türk Taarruzu. Yunanların Geri Çekilişi", Berliner Tageblatt und Handels Zeitung, 30.08.1922.

metinde önemli bir mesafe kat etmişlerdir. Türklerin askeri kıtalarının sürpriz bir şekilde Altıntaş'a girdiği ve çok sayıda esir ve ganimet aldığı, Türk birliklerinin taarruzunun devam ettiği ve hedeflenen alanı alacakları ifade edilir.¹²

30 Ağustos tarihli Paris kaynaklı "Eskişehir'in Alınması" başlıklı haberde Ankara'dan Eskişehir'in çetin bir mücadelenin ardından Türk süvarileri tarafından alındığını, 70 kilometrelik bir satıhta Türk ilerleyişinin tüm kesimlerde devam ettiğinin bildirildiği yer alır. 30 Ağustos Adana kaynaklı "Menderes hattında ilerleme" başlıklı yazıda Ankara'dan gelen haberlere göre Türk kuvvetlerinin Menderes hattında Yunan mevzilerini ele geçirmiş ve çok sayıda esir almış olduğu, Yunanlıların Afyonkarahisar hattından çekildikleri belirtilmektedir. Atina gazetelerine göre ise Yunan birliklerinin tahliyesi kusursuz bir düzen içinde gerçekleştiği, Tüm savaş malzemeleri ve demiryolu malzemelerinin topçu birliklerinin Karahisar şehrine komuta ettiği yeni mevzilere alındığı yer alır. Bu yazı 31 Ağustos'ta Berliner Börsen Zeitung'ta 30 Ağustos Paris kaynaklı haberde de yer almaktadır.

30 Ağustos Atina kaynaklı "Theotokis ve Stratos'un İzmir'e Gidişi" başlıklı haberde Savaş Bakanı Theodokis ve İçişleri Bakanı Stratos'un dün gece Yunan Başkomutanı ile görüşmek üzere İzmir'e gittiği yer alır. 31 Ağustos Londra kaynaklı "İngiltere için Tehlikede Olan Şey Nedir" başlıklı haberde Türklerin taarruz sonrası kazandığı avantajın bir dereceye kadar Avrupa'nın Türklere sağladığı topçu ve mühimmattan kaynaklandığı belirtilir.

Bu taarruzun Venedik Konferansı'ndan kısa bir süre önce başlatılmış olmasının önemli olduğu, Türkleri ümidiyle destekleyenlerin ya İtilaf konusunda şüphelerinin olduğu ya da onu sona erdirmek istedikleri şeklindedir. İngiltere'nin Hindistan, Mezopotamya ve Mısır'ın karşı sorumluluğu diğer güçlerden daha büyük tehlikede olduğu bu nedenle tüm enerjinin Ortadoğu'da barışı sağlamaya yönelik olması gerektiği, ancak İonya'lı Rumların güvenliğini garanti altına alacak bir barışın da olması gerektiğine değinilir.

31 Ağustos'ta Deutsche Allgemeine Zeitung'un sabah baskısında 30 Ağustos İstanbul kaynaklı "Türk Taarruzu. Yunanlılar 60 Kilometre Geriye Atıldı" başlıklı haberde cepheden gelen haberlere göre Türk ordusunun genel bir taarruz harekâtı başlattığı, Türk birliklerinin çok güçlü bir şekilde hızlı birlikleri ile Yunan ordusunun iletişim yollarını yok ettiği yer alır. "Afyonkarahisar Hattı" başlığında Türk ordusu Yunanlıların Türk birliklerinin taarruzu sonra bu şehri boşaltmak zorunda kaldığını, şehirdeki bir Yunan Tümeninin neredeyse tamamen ortadan kaldırıldığı, Türk birliklerinin Sinanpaşa'yı alarak Banaz yakınlarında Çiftlikköy istikametinde ilerlediğini bildirdiği yer alır.¹³

31 Ağustos Berlin Vossische Zeitung'un sabah basımında 30 Ağustos İstanbul kaynaklı "Türk Taarruzu" başlığı altında yer alan haberde Türkler birliklerinin Yunan ordusunun Küçük Asya'daki Kuzey Üssü olan Bursa'ya yürümektedir. Türkler Afyonkarahisar'ın önemli demiryolu kavşağını aldıktan sonra Bursa karşısında Bilecik'ten İnegöl'e 12 millik bir cephede kıtaları ilerleterek Yunanlılara saldırmış, Yunan birliklerini hızla bozguna uğratmışlardır. Haberde Ankara'nın ilerlemeyi büyük bir zafer olarak kutladığı, Atina'da aşırı bir dehşet ve sınırlılık halinin oluştuğu, İngiliz Hükümeti'nin Müttefiklerin iş birliği olmadan hiçbir şey yapmaya niyeti olmadığını ilan ettiği yer alır. İngiliz Hükümeti'nin Türklerin cephede daha fazla başarı elde etmesi halinde, yaklaşan Venedik Konferansı'nda Türklerin amaçlarına daha ulaşılabilir olacaklarına inandıklarına değinilir.¹⁴

¹² "Türk Karargâh Raporu", Deutsche Allgemeine Zeitung, 31.08.1922.

¹³ "Türk Taarruzu. Yunanlılar 60 Kilometre Geriye Atıldı", Deutsche Allgemeine Zeitung, Sabah Baskısı, 31.08.1922.

¹⁴ "Türk Taarruzu", Berlin Vossische Zeitung, Sabah Baskısı, 31.08.1922.

31 Ağustos Brifetal- Bote Amtsbezirks-Anzeiger und Zeitung'ta "Küçük Asya'da Yunanlıların Yenilgisi" başlıklı haberde Küçük Asya'daki Türk taarruzunun Yunanlılara ağır bir darbe indirdiği, Atina'dan gelen bir mesajda Rumların üstün Türk kuvvetlerinin önünde Yunan kuzey-güney cephesinin ana kavşağı Afyonkarahisar'ı tahliye ettiği yer alır.¹⁵

III. Türk Ordusunun Yunan Ordusunu Takip Sürecinde Gazetelerde Yer Alan Haberler (2-5 Eylül 1922)

1 Eylül tarihinde gazetelerde herhangi bir haber yer almazken 2, 3 ve 4 Eylül tarihlerinde birkaç haber yer alır. 2 Eylül tarihli 6 haberden 3 tanesi Türk ordusunun başarısı ve ilerlemenin devam etmesiyle, 2 haber Yunanlıların Afyonkarahisar'da yenilmesi ve Yunan ordusunun geri çekilmesiyle, 1 haber de İngiltere ile ilgilidir. Buna göre 2 Eylül'de Afyonkarahisar hattındaki Türk taarruzu ile Yunan ordusunun yenilmesi üzerinde durulmuştur.

2 Eylül tarihli Berlin Vossische Zeitung sabah baskısında 1 Eylül Paris kaynaklı "Afyonkarahisar'da Meydan Savaşı" başlıklı haberde Ankara kaynaklı olarak Türk birliklerinin ilerleyişinin neredeyse tüm hatlarda devam etmektedir. Afyonkarahisar hattında Türk birliklerinin Uşak-Afyonkarahisar demiryolu hattına paralel olarak ilerlemektedir. Yunanlıların her hatta büyük kayıplarla geri çekildikleri, Bursa hattında da Türk kuvvetlerinin ilerleyişinin devam ettiği, Yunanlıların Bursa'yı kurtarmak için çok az umutlarının kaldığı yer alır. Haberde Yunan Genelkurmay Başkanlığı'nın 1 Eylül tarihli raporunda İzmit cephesinin sessiz, Eskişehir cephesinde Türk birliklerinin ağır piyade ve topçu saldırılarının püskürtüldüğü, Türk birliklerinin Uşak'taki demiryoluna baskın girişimi başarısızlıkla sonuçlandığı, Afyonkarahisar'da cumartesi günü başlayan büyük muharebenin salı ve çarşamba günleri değişken yoğunlukta devam ettiği yer alır. Ayrıca Yunan Ordusu Başkomutanının emriyle Banaz ve Dumlupınar bölgesinde Yunan kuvvetleri Türk birliklerinin kuvvetli taarruzuna karşı savaşarak geri çekilmektedir.¹⁶

3 Eylül tarihli Berliner Volks Zeitung'un sabah baskısında 2 Eylül İstanbul kaynaklı "İzmir'de Büyük Panik!" başlığı altında İzmir'den bildirildiğine göre orada büyük bir panik ve telaşın olduğu, çok sayıda yaralının cepheden geldiği, Yunanlıların Türkler adına casusluk yapmakla suçlanan bazı kişileri tutukladığını bildirir.¹⁷

4 Eylül tarihli Berliner Börsen Zeitung'un sabah baskısında "Yunanistan Küçük Asya'yı tahliye ediyor. Yunanistan'dan ateşkes mi talep ediyor?" başlıklı haberde 4 Eylül'de Londra kaynağına dayalı olarak Londra'ya ulaşan Yunan Hükümeti'nin İngilizlere Anadolu'nun tamamını boşaltmaya kararlı olduğunu bildirdiği haberinin yetkili bir kaynaktan doğrulandığına, Yunanistan'ın açıklamasının Atina Kabinesinin Londra Kabinesinin sorularına verdiği yanıt şeklini aldığına, Londra'da Yunanistan'ın ateşkes istediği söylentisinin de dolaştığına yer verir.¹⁸

4 Eylül tarihli haberde Türklerin Yunanlılar üzerindeki zaferi tamamlanmıştır. Yunanlılar 6.000'den fazla askeri kayıp verdiği, ayrıca yaralıların da olduğu, Yunanlıların büyük miktarda askeri donanımını kaybettiği Bursa'nın düşüşünün yakın olduğu, Yunan ordusundan çok sayıda firar verdiği yer alır.

¹⁵ "Küçük Asya'da Yunanlıların Yenilgisi", Brifetal- Bote Amtsbezirks-Anzeiger und Zeitung, 31.08.1922.

¹⁶ "Afyonkarahisar'da Meydan Savaşı", Berlin Vossische Zeitung, Sabah Baskısı, 01.09.1922.

¹⁷ "İzmir'de Büyük Panik!", Berliner Volks Zeitung, Sabah Baskısı, 03.09.1922.

¹⁸ "Yunanistan Küçük Asya'yı tahliye ediyor. Yunanistan'dan ateşkes mi talep ediyor?", Berliner Börsen Zeitung, Sabah Baskısı, 04.09.1922.

Buna göre burada en önemli konu Yunan ordusunun geri çekilmesi ve ateşkes taleplerinin öne çıkmasıdır. Daha sonra İzmir ve Ege'deki Gayrimüslimlerin ve yabancı ülke vatandaşlarının durumu, TBMM Hükümeti ve Fransız Hükümeti arasında başlayan ve özellikle Ankara İtilafnamesi ile gelişen dostluk ile Anadolu'da İngiliz ve Fransız siyasetinde belirgin bir ayrışma olduğu görülür.

5 Eylül tarihli Tägliche Rundschau'un sabah baskısında "Yunanistan'ın Ateşkes Talebi" başlığı altında bir gün önceki gece Yunanlıların Türk kuvvetlerinin baskısı altında Küçük Asya'yı boşaltmaya hazır olduklarını bildirdiği, artık bu duyurunun resmileştirildiği belirtilir. İstanbul'dan Havas'a dayanan 4 Eylül Paris kaynaklı "İtilaf Devletleri Kruvazörleri İzmir'e" başlıklı haberde konsolosların talebi üzerine İngiliz, Fransız, İtalyan ve Amerikan kruvazörleri İzmir'e gitmek için emir almıştır. Türk Bakanlar Kurulu'nda askeri olaylar ele alınmıştır. Osmanlı Sadrazamı daha sonra bu durumu Padişaha bildirmek için saraya gitmiştir.¹⁹

5 Eylül tarihli Tägliche Rundschau'un akşam baskısında "Yunan Cephesinin Çözülmesi ve Bursa Alındı" başlıklı altında Ankara'dan alınan resmi raporlara göre Marmara Denizi kıyısındaki Bursa Türklerin eline geçmiştir. 4 Eylül Paris kaynaklı "Ağır Yunan Kayıpları" başlığı altında Eskişehir bölgesinde Türklerin 200 civarında tüfeği ele geçirmiş olduğuna değinilir. Haberde Yunanlıların kayıplarının 5.000'i Afyonkarahisar savaşında, 5.000'i Eskişehir savaşında, geri kalanının da diğer saldırılarda olmak üzere 12 000 asker olduğu yer alır. Reuters'ın Atina'ya dayalı 5 Eylül Londra kaynaklı haberinde, Yunan Generali Trikupis'in Yunanistan'ın Anadolu Başkomutanı olarak General Hadjanestes'in yerine geçtiği ve General Dushmanis'in Genelkurmay Başkanlığı'na atandığı yer alır.²⁰

İzmir'den Reuters kaynaklı haberde Türk ilerleyişi tüm cephe boyunca devam etmekte, Yunan birlikleri cephelerde savaşmadan geri çekilmektedir. Yunan kuvvetleri geri çekilirken iç kısımdaki kasaba ve köylerin yakıldığı, binlerce Hristiyan mültecinin İzmir'e yaklaştığına yer verilir. Londra kaynaklı "Ateşkes görüşmeleri. Türklerin şartı Küçük Asya ve Trakya'nın tahliyesi" başlıklı haberde 4 Eylül tarihinde İngiliz, Fransız ve İtalyan hükümetlerinin temsilcileri arasında Yunan-Türk savaşında ateşkes sağlanması konusunda görüşmelerin yapıldığına yer verilir. Bu görüşmelerde İtilaf Devletleri arasında tam bir anlaşma olduğu, resmi çevrelerde ateşkes için ana koşulun Küçük Asya'nın Yunanlılar tarafından boşaltılması olacağına varsayıldığı yer alır. Ankara Hükümeti'nin de Yunanlıların Trakya'dan vazgeçmesini talebinin muhtemel olduğuna ancak İtilaf Devletleri bu konuda geri adım atmak istemediklerini ifade eder.

5 Eylül Paris kaynaklı "Fransız Arkadaşlar" başlıklı yazıda, Yunanlıların Küçük Asya'da oyun oynadıklarını, bu oyunun bitmesi, tüm Küçük Asya ve iç bölgelerinin Yunanlılar tarafından derhal tahliye edilerek buraların Türk kalması gerektiği yer alır. Bu duruma Rusya'nın nasıl bakacağı kritik yeni bir sorudur. Bu zorlu süreç göz önüne alındığında, Türk ordusu ile Yunan ordusu arasındaki durumun savaş öncesine getirilmesinin durumu düzeltmede en iyi çözüm olarak görünmektedir. Echo de Paris de Anadolu'daki Yunan emperyalizminin fiyaskosu hakkında sert bir yazı kaleme alarak Yunanlıların korumaya yetecek kadar güçlü olmadıkları şeylerden vazgeçmeyi tercih etmeleri gerektiğine değinir.

Atina'dan Havas'a dayalı Paris 3 Eylül tarihli 5 Eylül'de Berliner Börsen Zeitung'ta "Doğu Savaşı" başlıklı haberde resmi bir nota ile Yunan Hükümeti'nin Yunan-Türk ihtilafını çözmek için acil müdahaleyi sağlamak amacıyla müttefiklerle özellikle de İngiltere ile bir adım attığını

¹⁹ "Yunanistan'ın Ateşkes Talebi", Tägliche Rundschau, Sabah Baskısı, 05.09.1922.

²⁰ "Yunan Cephesinin Çözülmesi. Bursa Düştü", "Fransız Arkadaşlar", Tägliche Rundschau, Akşam Baskısı, 05.09.1922.

reddettiği yer alır. Yunan Deniz Kuvvetleri Bakanlığı'ndan yapılan açıklamaya göre, Yunan filosuna İzmir'e gitme emri verilmiştir. Atina 2 Eylül kaynaklı "1 Eylül Resmi Raporu" başlıklı haberde Yunan Güney Grubunun emredildiği gibi neredeyse düşmanın baskısı olmadan geri çekilmeye devam ettiği, 8. Kolordunun da gerilediği, Eskişehir'in birkaç kez önceden planlanmış tahliyesinin sona erdiğine değinilir.²¹

4 Eylül Paris Echo de Paris kaynaklı haberde Fransız Hükümeti 3 Eylül'de Doğu Sorununa ilişkin İngilizce notaya yanıt vermiştir. İngiliz Kabinesine, İstanbul'daki Fransız Yüksek Komiseri General Ballet'e ve Yunanistan'daki Fransız maslahatgüzarına, Ankara, Atina ve İstanbul Hükümetlerine yapılacak davete katılmaları için talimat gönderilmiştir. Konferansın tarihinin Eylül ayının sonu görünmekte olduğunu bildirir.

5 Eylül tarihli Berliner Börsen Zeitung'un akşam baskısında 4 Eylül Londra kaynaklı "İtilaf Devletleri ve Yunanistan'ın Ateşkes Talebi" başlığı altında Evening Standard Yunan Hükümeti'nin Yunan-Türk savaşında ateşkes sağlamak için İtilaf Devletlerine yaklaştığını bildirilir. Ayrıca Londra'daki yetkili çevrelerin İzmir'deki Rumların ve Atina'daki iç durumun çok kötü olduğu belirtilir. Habere göre Yunanlılar Küçük Asya'yı gönüllü olarak belki de tahliye edeceklerdir, Atina Hükümeti'nin konumu kritiktir ve Venizelos Atina'ya dönmesi için bir davet almıştır. Çok sayıda Yunan gazetesi de hükümetin istifasını istemektedir. Daily News muhabiri 4 Eylül'de İngiliz, Fransız ve İtalyan hükümetlerinin temsilcileri arasında Yunan-Türk savaşında ateşkes sağlanması konusunda görüşmeler yapıldığını yazar. Bu görüşmelerde İtilaf Devletleri arasında tam bir anlaşmaya varıldığı ifade eder.²²

5 Eylül tarihli Berlin Vossische Zeitung'un sabah baskısında 4 Eylül Paris kaynaklı "Yunan Ordusunun Geri Çekilmesi" başlığı altında 31 Ağustos tarihli Türk Genelkurmay raporunda Afyonkarahisar Muharebesi'nde Yunanlıların ana kuvvetin tam bir yenilgiye uğradığı yazılır. Türk kuvvetleri Yunan birliklerini takibin kesintisiz devam etmiş, Kütahya ve Gediz'i almıştır. Haberde İngiliz kruvazörü Iron Duke'nin İzmir'e geldiği, daha fazla savaş gemisinin gelmesinin beklendiği, Yunan Donanmasının da İzmir'e gitme emri aldığına yer verilir. 1 Eylül akşamı Atina Ordu Raporunda önceden hazırlanmış bir plana göre ordunun güney grubu Türk kuvvetlerince neredeyse hiç taciz edilmeden geri çekilmeye devam etmiştir. 3'üncü Yunan Kolordusu da birkaç gün önce Eskişehir'in tahliyesinin tamamlanmasının ardından geri çekilmektedir. Atina gazetelerine göre Yunanistan'da kabinenin istifası an meselesidir. "Yunan Yenilgisi. Küçük Asya'nın Tamamen Tahliyesi" başlıklı 4 Eylül Paris kaynaklı yazıda Türk birliklerinin Uşak'ı aldığı, Bursa'ya 26 km yaklaştıkları ve yakında Bursa'nın da kaybedileceği bildirilir.²³

4 Eylül Londra kaynaklı yazıda Yetkililerin Yunan Hükümeti'nin İngilizleri Küçük Asya'nın tamamını tahliye etme kararı konusunda bilgilendirdiği doğrulanır. Burada ayrıca Yunanistan'ın bir ateşkesin bir an önce sonuçlandırılması için çaba göstermektedir. İstanbul'dan bildirilen bir haberde Kemalist Hükümet'in 1 Ekim'de Ankara'da düzenlenecek ve özellikle İslami dayanışma sorununu ve Müslüman ülkeler arasında bir ittifak ihtimalini ele alacak bir Pan-Asya kongresi hazırladığını bildirilir.

Haberde Yunanistan'ın yenilmiş hissettiği ve sonunda mücadeleden vazgeçmesi gerektiği izlenimini edinildiğine, bu savaşın Venedik Konferansı'nda tasfiyesi ve bu nedenle sonunda

²¹ "Doğu Savaşı", Berliner Börsen Zeitung, Sabah Baskısı, 05.09.1922.

²² "İtilaf Devletleri ve Yunanistan'ın Ateşkes Talebi", Berliner Börsen Zeitung, Akşam Baskısı, 05.09.1922.

²³ "Yunan Ordusunun Geri Çekilmesi", Berlin Vossische Zeitung, Sabah Baskısı, 05.09.1922.

Türkiye'nin başarısı temelinde gerçekleştirilmesi gerektiğine değinilir. Ankara Hükümeti Yunanistan'a karşı kazanmış olduğu zafer Doğu politikasında İngiltere için bir yenilgi ve bilindiği gibi uzun süredir Türk kartını destekleyen Fransa için bir kazanç anlamına geliyor. Yunanistan'ın Büyük Yunan emperyalizminin gözle görülür çöküşünün ciddi iç siyasi yansımaların olması olası olduğu vurgulanır.

5 Eylül Berlin Vossische Zeitung'un akşam baskısında "Türklerin Bursa'yı Kuşatması. Ateşkes Antlaşması Çağrısı" başlıklı Paris kaynaklı haberde Ankara'dan Bursa'nın Türklerin elinde olduğu haberi yer alır. Türk taarruzu tüm kıtalarda devam ederken İngiliz Hükümeti'nin ortak bir adım atarak Yunanlılar ve Türkler arasında bir ateşkes sağlanması için Paris ve Roma hükümetleriyle çoktan temasa geçtiği yer alır. Le Figaro Batılı devletlerin Doğuda dayanışma talep ettiğini belirtirken Petit Parisien'in Boğazların iki yakasının Türklere geri verilmesini, bu durumun Doğu sorununa yarım yüzyıl daha verilecek en iyi çözüm olarak görüldüğünü yazdığını bildirir. Londra kaynaklı haberde İngiltere Başbakanı Lloyd George'un perşembe günü tatili keserek geri dönmesinin ardından, Kabine Konseyi, Fransız Başbakanı Poincaré'in yeni notasına İngiliz yanıtına karar verecek ve Küçük Asya ve Venedik Konferansı'ndaki durumu tartışacaktır.²⁴

Londra'nın sabah gazetelerinin ana konusu Yunan yenilgisi olur. Daily Telegraph ateşkes yönünde atılan adımları memnuniyetle karşılarken bu modern zamanlarda ateşkesin mağlup bir devlete ağır yükümlülükler yüklediği ve bu durumda Kemal'in şartlarının oldukça ağır olacağına değinir. Kemal'e birkaç hafta önce son silah bırakma çağrısı yapıldığında, Kemal bunun bedeli olarak Küçük Asya'nın derhal tahliyesini talep etmişti. Bu zaferden sonra Kemal'in şartlarının arttığına şüphe yoktur. Ama Kemal'in askerleri çok ileri giderse, sadece Atina Hükümeti'yle değil aynı zamanda İngiltere, Fransa ve İtalya ile de uğraşmak zorunda kalacağına yer verilir.

5 Eylül Berliner Tageblatt und Handels Zeitung'un akşam baskısında "Türk Taarruzu Devam Ediyor. Yunanlıların İzmir'e Geri Çekilişi" başlıklı İstanbul kaynaklı haber yer alır. Haberde 4 Eylül'de Ankara Hükümeti Bursa'nın alınmasının doğrulandığı belirtilir. Gazetede Yunanlılar Salihli yönüne çekildikleri, diğer cephelerde de Türk birliklerinin ilerleyişinin devam ettiği, Domaniç, Söğüt ve Bozöyük'teki Yunan mevzilerinin ele geçirildiği belirtilir. Ayrıca Türk ordusunun Uşak'ın kuzeybatısındaki Kırkağaç yakınlarında bulunduğu da bildirilir.²⁵

Daily Mail'in haberine göre İngiliz savaş gemisi Iron Duke'un yanı sıra Prens George da İngiliz çıkarlarını korumak için İzmir'e gelmiştir. Batte'ye göre Türklerin askeri başarıları nedeniyle bir ateşkesi kabul etmeyeceklerine yönelik Londra çevrelerinde haberler dolaşmaktadır. Esasen İzmir'in tahliyesinin Rumlar tarafından yapılacağına inanıldığı, Venizelos'un Atina'ya davet edildiği çeşitli şekillerde doğrulandığına yer verilir.

5 Eylül Lahey kaynaklı "Yunan Karşı Taarruzu mu? Bursa'nın Ele Geçirilmesi Doğrulandı" başlıklı haberde Londra'da Yunan ordusunun Küçük Asya'daki çöküşünün kabul edildiği, ancak birinci ve ikinci orduların büyük maddi kayıplarla kendilerini kurtarmış göründüklerini, Kemal'in Küçük Asya'nın tamamen boşaltılmasından memnun olacağı konusunda şüphelerin olduğuna yer verilir. İngiliz Hükümeti'nin de Yunanistan'ın askeri macerasının bittiğini düşündüğü izlenimi verirken daha fazla dikkatini İstanbul'un kaderine odaklamaktadır. Tüm ihmallerden sonra İngiltere, Yunanistan'a yaptığı yardımın nedeni olarak Küçük

²⁴ "Türklerin Bursa'yı Kuşatması. Ateşkes Antlaşması Çağrısı", Berlin Vossische Zeitung, Akşam Baskısı, 05.09.1922.

²⁵ "Türk Taarruzu Devam Ediyor. Yunanlıların İzmir'e Geri Çekilişi", Berliner Tageblatt und Handels Zeitung, Akşam Baskısı, 05.09.1922.

Asya'daki Hıristiyan azınlıkların korunmasını göstereceğini ifade eder. Tribune'de ise İngiliz Akdeniz filosunun İzmir'e giriş yapan Yunan birliklerini koruyacağı haberi yer alır.

IV. Yunan Kuvvetlerinin Geri çekilme ve İzmir'den Ayrılma Sürecinde Gazetelerde Yer Alan Haberler (6-9 Eylül 1922)

6 Eylül tarihinde gazetelerde 39 haber yer alır. Bunlardan 11 tanesi Yunanlıların ateşkes isteği ve Türklerin ateşkes şartları ve arabuluculuk yapanlar, 9 tanesi Yunan ordusunun içinde bulunduğu ağır şartlar, yenilme, geri çekilme, Doğu Konferansı ve Yunan iç siyaseti için başarılı oldukları gibi yanıltıcı haberdir. Sonra 7 tanesi Türk ordusu ve Mustafa Kemal'in Başarıları, Bursa'nın alınması, 3 tane köşe yazısı, 2 tanesi İngiltere Kabinesi ve onların görüşü yer alır. İlaveten 1 tanesi Eski İzmir Belediye Başkanı'nın tutuklanması, 1'i Fransız ve İngilizlerin bildiri değişimi, 1'i Venedik Konferansı, 1'i Yunanistan iç siyaseti, 1'i ABD'nin ilgisi, 1'i Fransa dostluğu ve 1'i de azınlık sorunu ile ilgilidir. Buna göre artık savaştan ziyade savaşın sona erdirileceği ateşkes arayışı, Yunan ordusunun geri çekilmesi, Türk ordusunun ilerleyişi, Fransa ile İngiltere arasında Anadolu siyasetindeki fikir ayrılığı, barış görüşme hazırlıkları ve Anadolu'daki Avrupalılar ile Gayri Müslimlerin durumları ile tahliyelerinin yer aldığı sorunlar dile getirilir.

6 Eylül tarihli Täglicher Rundschau'un sabah baskısında "Küçük Asya'da Savaş" başlığı altında 5 Eylül Atina kaynaklı haberde Yunan ordusunun Uşak hattındaki durumu ile ilgili haber yer alır. İzmir'den Rumların artan direnişine ilişkin çelişkili haberler bildirilmektedir. Yunan birlikleri Türk birliklerine karşı savaşa devam etmeyi kabul etmediği için ciddi bir endişe yaşanır. Ege bölgesindeki Rum nüfusuna ve Yunan askerlerinin tahliyesi amacıyla gönderilen Fransız kruvazörü "Ernest Renans" İzmir'e gelir. Atina'da liberaller hükümete saldırıya ve yenilgiden sorumlu tutmaya devam eder. Hükümet ise başarısızlıkların tek sebebinin gelişen disiplinsizlik olduğunu iddia ediyor. Bu nedenle hükümet ile muhalefet arasındaki karşılıklı ithamlar nedeniyle kabine bunalımı devam etmektedir.²⁶

6 Eylül tarihli Tägliche Rundschau'un akşam baskısında "Kemal'in İzmir'e Taarruzu" başlıklı Londra kaynaklı haberde Doğu'dan gelen tüm raporlarda Küçük Asya'daki fiili savaşın cephenin çoğunda durduğunu gösterdiği, Yunan birliklerinin morali tamamen bozuk ve buradan kızgın bir şekilde kaçmaya başladıkları, Türklerin İzmir'e yürüdüğü yer almaktadır. Kemalistler başarıları göz önüne alındığında müzakere etmekte zorlanacakları için acil bir ateşkes olasılığının çok zayıf olduğu, İzmir'deki İngiliz birliklerinin güvenliği konusunda büyük endişe olduğu ve Hıristiyan mültecilerin katledileceğinden korkulduğundan bahsedilir. Daily Mail'in İzmir'den Türk kuvvetlerinin İzmir'e 60 mil mesafede Ödemiş'te olduğunu, Ödemiş'in yakılmış şekilde terk edildiğini bildirir. İstanbul'dan gelen haberde ise Rumların Bursa'yı boşalttığı yer alır.²⁷

"İzmir Belediye Başkanı'nın Tutuklanması" başlıklı 5 Eylül Atina kaynaklı haberde İzmir'in eski Türk belediye başkanı ve altı tanınmış Türk şahsiyeti kanlı ayaklanma hazırlamak suçlamasıyla tutuklanarak Atina'ya götürüldüğü, onlara silah ve mühimmat gönderen Kemalist güçlerle temas halinde oldukları ile suçlandıkları ve eski belediye başkanının bomba dağıtmaya çalışırken tutuklandığı ifade edilir.

²⁶ "Küçük Asya'da Savaş", Tägliche Rundschau, Sabah Baskısı, 06.09.1922.

²⁷ "Kemal'in İzmir'e Taarruzu", "İzmir Belediye Başkanı'nın Tutuklanması", "İngiliz Bakanlar Kurulu", "Yunanistan Ateşkes Talep Ediyor", "Mustafa Kemal'in Bildirisi" Tägliche Rundschau, Akşam Baskısı, 06.09.1922.

Londra kaynaklı “İngiliz Bakanlar Kurulu” başlıklı haberde İngiliz Başbakanı Lloyd George Türklerin Fransız savaş teçhizatıyla, tanklarla donanmış olduğu gerçeği Londra gazetelerinde şiddetle vurgulanmakta ve Ankara Hükümeti'nin kredisi olmadığı için bu satın alma için gerekli fonları kimin sağladığı sorusu gündeme geldiğinden bu konuları görüşmek üzere kabineyi toplantıya çağırır. Bu konuda Daily Chronicle, Türk taarruzunun Fransa tarafından yürütüldüğünü öne sürüyor ve İtilaf Devletleri'nin güçlerin Orta Doğu sorunu üzerinde, bu sorun İtilaf Devletleri için bir tehdit oluştursa bile, bir anlaşmaya varması gerektiğini çok vurguluyor. İngilizlerin çıkarı hala Boğazlarda seyrüsefer özgürlüğündeydi ve bu bakımdan İngiltere politikasını savunmaya devam edecekti. Ancak Fransız Dışişleri Bakanlığı cevabın içeriğini saklı tutmaktadır. Fransız Başbakanı'nın İngiliz Hükümeti'ne, her halükârda İtilaf Devletleri kuvvetlerinin müdahale etmesi halinde, Türk ordusunun büyük başarılarının dikkate alınması gerektiğini söylediği varsayılmaktadır. Fransız gazeteleri her halükârda Fransız kamuoyunun Sevr Antlaşması'nın revize edilmesini, yani Küçük Asya ve Trakya'nın Türkiye'ye tamamen iade edilmesini talep ettiğini yazmaktadır.

5 Eylül Londra kaynaklı “Yunanistan Ateşkes Talep Ediyor” başlıklı haberde Yunan Hükümeti ateşkes çağrısında bulunmaları için İtilaf Devletlerine başvurmuştur. Bunun Londra, Paris ve Roma arasında görüş alışverişine yol açtığı, İzmit'in güneyinde Küçük Asya'nın tarafsız bölgesinde önümüzdeki iki veya üç gün içinde gerçekleşebilecek savaşın güçlerin temsilcileri arasında bir toplantı yapılmasının beklendiği ifade edilir. Anlaşmaya varılacak ve bu toplantı mücadelenin erken kesilmesiyle sonuçlanacaktır.

3 Eylül İstanbul kaynaklı “Mustafa Kemal'in Bildirisi” başlıklı haberde Mustafa Kemal'in orduya verdiği bir emir “Sizleri fedakârlığınız, cesaretiniz ve vatanseverliğiniz için takdir ediyorum. Türk milleti geleceğe güvenle bakabilir. Anadolu'da yeni çatışmalar hala muhtemel. Daima ileriye doğru yürümenizi tavsiye ederim. Ordular! İlk hedefiniz Ege Denizi'ne (Akdeniz'e) ulaşmaktır!” yer alır.

6 Eylül Berliner Börsen Zeitung akşam baskısında “İtilaf Devletleri Yunanlılar ve Türkler Arasında Bir Ateşkes Aracılık Etmekte” başlıklı Paris kaynaklı haberde Yunanlıların Küçük Asya'daki tüm direnişi bırakmaya kararlıydılar. Yunan Hükümeti İtilaf Devletleri'ne ateşkes çağrısında bulunduğu, Müttefikler arasında bu konuda resmi müzakereler henüz başlamamış olsa da Londra, Paris ve Roma hükümetleri zaten temas halinde oldukları yer alır. İstanbul'daki üç Müttefik Yüksek Komiserine, düşmanlıkların derhal durdurulmasını sağlayabilecek önlemleri birlikte belirlemek için talimatların gönderildiği, Dışişleri Bakanlığı'nın Lloyd George adına İstanbul'daki İngiliz Yüksek Komiseri Sir Horace Humbold'a çoktan yollanmıştır. Resmi çevreler, İzmit'in güneyindeki bir kasabadaki tarafsız bölgede iki üç gün içinde Atina ve Ankara hükümetlerinden gazeteciler arasında ateşkesin sonuçlandırılması için bir konferans düzenlenmesinin mümkün olacağı umudu dile getirilir.²⁸

İngiliz yetkililer, Mustafa Kemal'in ne gibi şartlar koyacağı merak ederler. Müttefiklerin son tekliflerini fazlasıyla aşan taleplerde bulunmasından ve özellikle Trakya sorununun yeniden gündeme gelmesinden korkulmaktadır. İzmir'deki durum, özellikle Hıristiyan azınlıkların korunması nedeniyle İngiliz siyasi çevrelerini son derece meşgul eder. Müttefik Yüksek Komiserlerinin, İzmir'de panik olmaması için mültecilerin ülke içlerine nakledilmesi emrini aldıkları söyleniyor. Şu anda İzmir önünde tasfiye amacıyla üç İngiliz, üç İtalyan ve iki Fransız

²⁸ “İtilaf Devletleri Yunanlılar ve Türkler Arasında Bir Ateşkes Aracılık Etmekte”, “Fransa Kabul Eder”, “Mağlupların Şartları”, Berliner Börsen Zeitung, Akşam Baskısı, 06.09.1922.

olmak üzere ve altı Yunan savaş gemisi bulunuyor. Türk ordusu taarruzuna taarruzlarına devam etmektedir.

Londra kaynaklı “Fransa Kabul Eder” başlıklı haberde Yunan Hükümeti’nin bir an önce Türklerle bir ateşkes müzakeresi yapmak istediği öğrenilir öğrenilmez, İngiliz Dışişleri Bakanlığı’nın Fransız Dışişleri ve konsoloslukla temasa geçmiştir. Fransız Hükümeti ateşkesin sonuçlandırılmasının mutlak bir zorunluluk olduğu konusunda İngiltere ile aynı bakış açısını benimsemiştir. Daily Mail Atina’dan Londra kaynaklı “Yunanistan’ın İkinci Notası” başlıklı haberde Yunan Hükümeti’nin, Yunan ordusunun ve teçhizatının gemilere yüklenmesi gerektiğine dair İtilaf Devletleri’ne ikinci notasını gönderdiği bildirmektedir. Habere göre Hükümet Yunanistan’da sıkıyönetim ilan etmeyi düşünmektedir.

Londra kaynaklı “Mağlupların Şartları” başlıklı haberde Yunan Hükümeti’nin notasında Küçük Asya’yı tahliye etmeye hazır olduğunu açıklar. Ancak Yunanistan Kralının Avrupa Türkiye’sinde uzlaşma talep ettiği, İngiliz Hükümeti’nin bu ziyareti kabul etmeye pek niyeti yok gibi görüldüğü, İtalyan ve Fransız hükümetlerine yazdığı notta ise Anadolu’daki Hıristiyanları korumak için önlemler alınmasında ısrar ettiği yer almaktadır. Londra kaynaklı “Türklerin Zaferi” başlıklı Reuter’in İzmir’den gönderdiği haberde Rumların artık diremediğini, geri çekildiklerini, kasabaları ve köyleri yaktığını bildirir. İstanbul’daki Times muhabiri Küçük Asya’daki çatışmaların şimdilik durduğunu, ana Türk gücünün Yunanlılarla tüm temasını kaybettiğini sadece birkaç Türk süvari müfrezesinin Türk Yunan arka kuvvetlerini endişelendirdiğini ifade eder. Yunanlılar, savaş malzemesi ve yiyecek içeren çok sayıda depodan vazgeçmek zorunda kalacaklarını, Dördüncü Türk Tümeninin Hasanbeli’nde iki Yunan Tümen kurmayını ele geçirdiği söylenir.

6 Eylül tarihli Berlin Vossische Zeitung’un sabah baskısında “Amerika ve Orta Doğu” başlıklı 5 Eylül Londra kaynaklı haberde ileriki günlerde İzmir’te tarafsız bölgede Yunan ve Türk temsilciler arasında bir görüşme yapılmasının beklenmektedir. İngiliz Hükümeti’nin müttefiklerle iş birliği içinde İstanbul’daki baş komiserlerden savaş alanından kaçan binlerce Hıristiyan mültecilerin geri alınması için planlar hazırlamalarını istediği yer alır. Ankara’nın zafiriyle Lloyd George uzun diplomatik kariyerinin en ağır yenilgisini yaşarken, Ortadoğu’daki Fransız politikasının muzaffer olduğuna ve Kemal Paşa’nın daha önce sadece acıyan gülümsemelerle karşılanacak olan barış anlaşmalarını yapacağına inanılırken şimdi zafer sonrasında korkular oluştuğuna değinilir. Hatta artık Kemal’in Edirne’yi talep etmesi ve tüm Balkan devletlerini anlaşmaya dâhil etmesi muhtemeldir. Türklerin Bulgaristan ile ortak bir sınır elde etmesi halinde, diğer Balkan devletlerinin buna karşı çıkmasından ve gerekirse şiddetle direnmelerinden korkulmaktadır. Dolayısıyla Türkiye’nin başarısı Yunanlıların Küçük Asya’nın tahliyesiyle bitmiyor ve barış koşullarında aşırı katı ısrar, Ortadoğu’da savaşı yeniden alevlendirebilir. Bu Ortadoğu sorunu, Londra’daki diplomatları çok temkinli ve çekingen kılmakta ve duruma Türk zaferinden sonra daha ciddi bakmalarını sağlamaktadır. Amerikalıların Orta Doğu sorununun çözümünde yer alacağını ve belki de Amerika’nın Avrupa meselelerine daha fazla katılımının sonuçlanabileceği ihtimali onlara biraz cesaret vermektedir. İngiliz Hükümeti’nin Amerika’yı bu soruna dâhil etmeyi umduklarını çok ciddi bir şekilde reddetmesine rağmen, Amerika’nın yaklaşan Venedik Konferansı’na nihai katılımının son derece cesaret verici olacağını ve diplomatik bir başarının kanıtı olacağını gösteren bir dizi işaret ve ifadeleri vardır.²⁹

²⁹ “Amerika ve Orta Doğu”, Berlin Vossische Zeitung, Sabah Baskısı, 06.09.1922.

Paris kaynaklı “Yunanlıların Ateşkes Arayışı” başlıklı haberde Yunan Hükümeti’nin İtilaf Devletleri’ne ateşkes aracılığı için başvurduğundan bahseder. Paris gazeteleri Yunan yenilgisinden duydukları memnuniyeti gizlemiyor ve Kemal Paşa'nın Lloyd George'un gelecek isteklerine fazla yer vermek istemediğini biliyor. Ancak, Paris'te çok etkili olan Venizelos'un körüklediği korkular ve Kemal Paşa'nın Rum tarafında savaşı tam anlamıyla kazanmasının ardından Suriye'ye cephe almasıyla korkular dile getirilir. Tardieu, Echo National'daki bir yazısında, Fransa'nın “Hıristiyan azınlıkları korumak isteme bahanesiyle kutsal çıkarlarına teslim olması gerektiğini; ona gelebilecek tek tavır budur.” demektedir. Yunan yenilgisi açıkça o kadar kesin ki, İtilaf Devletleri Küçük Asya'nın tamamen boşaltılması, Edirne dâhil olmak üzere Meriç'in güneydoğusundaki Trakya'nın geri dönüşü ve ulusal sınırlar içinde Türk bağımsızlığının restorasyonu konusunda anlaşmaya varma fikrine çoktan aşına olduklarını ifade eder.³⁰

Ankara Hükümeti’nin Roma'daki temsilcisi Celalettin Bey bir gün önce hükümetinin yaptığı açıklamaya dayanarak barış için asgari şartları açıklar. Birkaç gün önce Londra'ya ulaşmış olan Kemal'in arabulucusu Fethi Bey de Roma'da Dışişleri Bakanı Schanzer'in gelişini beklemektedir. Görünüşe göre Londra kabinesinde başlangıçta değişimi getirecek olan arabuluculuğun İtalya'dan alınacağı, zira Atina'ya yönelik İngiltere'nin önceki pozisyonu bunu gerekli kıldığı söylenmektedir. İtilaf Devletleri, Türklerin asgari talepleri doğrultusunda iki savaştan taraf arasında arabuluculuk konusunda bir pozisyon almak için kesinlikle tüm güçlerini harcamayaacağına yer verilir.

6 Eylül tarihli Berliner Tageblatt und Handels Zeitung'un akşam baskısında “İngiltere ve Türklerin Taarruzu” başlıklı 1 Eylül Lahey kaynaklı haber yer alır. Manchester Guardian, İngiltere'nin Venedik Konferansı'yla ilgili Fransız notasına verdiği yanıtın kesinleştiğini, ancak henüz gönderilmediğini bildirir. Notada askeri durum netleşene kadar bekleme önerilmektedir. Bu nota doğal olarak barış konferansının toplanma olasılığını da azaltır. Manchester Guardian, İngiliz resmi çevrelerinin Türk ilerleyişinin askeri önemi konusunda çok sessiz olduğuna değinir. Türkler, Edirne önünde toplanan Yunan birliklerine karşı şu anda herhangi bir baskı yapmak istemedikleri, Rum tarafında Türklerin başarılarının anlamsız göstermeye çalıştığına yer verilir. İngiltere'de Fransa ve İtalya'nın bu Türk başarısında oynadığı rol büyük bir dikkatle tartışılmaktadır. Ancak Türkiye'nin kararı önceden dostlarıyla tartıştığına dair işaretlemlerin var olduğu ifade edilir. Türk ordusunun taarruzundan önce yine Avrupa'dan Türklere silah geldiğine işaret edilmektedir; İtalya yakın zamanda dört adet ağır topçu bataryasını Türklere teslim etmiştir.³¹

Ortadoğu'daki sorunların çözümsüz kalmasının moral bozucu etkisi yadsınamaz. Liberal basının özenle beslenmiş bir Türk karşıtı geleneğe sahip olduğu biliniyor, ancak şimdi barış için haykırıyor ve İngiltere'nin sert Türk karşıtı ve Yunan yanlısı politikalarının gevşetilmesini savunuyor gibi görünüyor. Bütün gazeteler, anlaşmazlıkları nedeniyle Ortadoğu'daki durumdan büyük ölçüde müttefik hükümetlerin sorumlu olduğunu söylüyorlar. Daily Telegraph oldukça açık yüreklilikle şöyle diyor: "Tam anlamıyla Türk yanlısı olanlar bile, büyük bir çöküşün İngiltere için çok garip bir durum yaratacağını anlamalı, özellikle de uluslararası durumun son derece zor olduğu bir zamanda." Şimdi Yunanistan, İngiltere'nin Küçük Asya'daki politikasının çeşitli alanlarında kendini gösterdiğine göre, Londra'daki bu üzücü duygular anlaşılabilir.

³⁰ “Yunanlıların Ateşkes Arayışı”, Berlin Vossische Zeitung, Akşam Baskısı, 06.09.1922.

³¹ “İngiltere ve Türklerin Taarruzu”, Berliner Tageblatt und Handels Zeitung, Akşam Baskısı, 06.09.1922.

6 Eylül tarihli Berliner Volks Zeitung'un sabah baskısında "Bir Koalisyon Kabinesinin Oluşumu" başlığı altında 5 Eylül Atina kaynaklı haberde Hükümetin günlük gazetesi Kathimerini, bakanlık krizinin yakın olduğunu yazmaktadır. Şu anda, İzmir'deki Baş Komiser Erarghiades'in Başbakan olduğu bir koalisyon bakanlığı kurulmasına yönelik müzakereler sürüyor. Koalisyon kabinesinin kurulmasıyla, Venizolistler yeniden iç ve dış politika üzerinde güçlü bir etki elde edecekler denmektedir³²

5 Eylül Cenevre kaynaklı "Cenevre'de Azınlık Meselesini Gündeme Getirmek. Milletler Cemiyeti'nin Dünkü Oturumları" başlığı altında Milletler Cemiyeti Meclisi'nin üçüncü oturumunda güneyde, meclisin Yunan delegelerinin dikkatini Balkanlar'a karışmanın tehlikesine çekmesi ve onlara tavsiye vermesi halinde Yunanistan ile bir anlaşmaya varılabileceği umulmakta olduğu yer alır.

Atina kaynaklı "Avrupalılar için tehdit. Yunanistan artık onları koruyamaz." başlıklı haberde Yunan Hükümeti, Müttefik hükümetlere Küçük Asya'da yaşayan yabancıların güvenliğini artık garanti edemeyeceğini bildirmiştir. Yunan Hükümeti bu nedenle müttefiklerinden vatandaşlarını korumak için gerekli önlemleri almalarını istemiştir.

7 Eylül'de gazetelerde 43 haber yer alır. Bunlardan 17'si Yunan ordusunun geri çekilmesi, yenilgi, kayıplar ve İzmir'in yakın zamanda elden çıkacağı, 9 tanesi Yunanlıların ateşkes arayışları ile Türklerin ateşkes şartları ve arabulucuları içerir. Sonra 5'i Türk ordusunun ilerleyişi ve İzmir'e yaklaştığı, Türk ordusunun zafer ve başarısı, 5'i Anadolu başarısızlığının iç siyasette oluşturduğu fırtına, 2'si İzmir'den Avrupalıların ayrılışı, 2'si Yunanistan'ın ateşkes istemedikleri, 1'i Müslümanların sevinçleri, 1'i İtalyanların arabuluculuğu, 1'i Sevr Barış Anlaşması'nın geçersizliği ile ilgilidir. Buna göre haberlerde daha çok Yunan ordusunun hezimet, savaşmaması hızla geri çekilmesi ve Yunanistan'ın ateşkes talepleri yer alır. Yunan askerinin yenilgisinin Yunanistan'da iç siyasetteki depremi yer alırken Hükümetin bunun önüne geçmek için Anadolu'da ordunun başarılarından ve ateşkes talebinde bulunmadıklarından bahsetmek zorunda kalmışlardır. İtalyan Hükümeti barış konferansı için arabuluculuk yapar, ama bunu daha önce kendilerine verilen Ege'nin Yunanlılara da yaramaması için yaptıkları anlaşılacaktır.

Türk ordusu temkinli bir şekilde ilerlerken Sevr Anlaşması anlamsız hale gelir. Türk ordusu ateşkes ve barış anlaşması öncesi kendi kuvvetiyle Misakı Milli sınırlarına ulaşmayı hedeflemiştir. TBMM Hükümeti İtilaf Devletleri'nin iradesine göre değil kendi kuvveti ve başarısı ile masada yer almak istemektedir. Müslümanlar Türklerin başarılarından oldukça mutlu olmuştur.

7 Eylül tarihinde Tägliche Rundschau'un sabah baskısında "Yunanistan'ın Ateşkes Talebi. Atina'da Müttefik Toplu Eylem" başlıklı 6 Eylül Paris kaynaklı haberde Atina'daki Fransız elçisi, bir gün önce Paris'ten Venedik Konferansı'yla ilgili olarak Yunan Hükümeti'yle Müttefik elçileriyle ortak adım atması talimatını aldığını, Yunan Hükümeti'nin konferansa katılmayı kabul edeceğinin kesin olarak kabul edildiği ve delegelerinin Gunaris ve Stratos olacağı yer alır. Paris kaynaklı "Paris ve Londra Arasındaki Müzakereler" başlığında Yunanistan'ın ateşkes talebi üzerine Londra ve Paris arasında yapılan görüşmelerde, Fransız Hükümeti'ne bir an önce ateşkes sağlanmasının elzem olduğu söylenmiştir. Poincaro'nun İngiliz Hükümeti'ne

³² "Bir Koalisyon Kabinesinin Oluşumu", "Cenevre'de Azınlık Meselesini Gündeme Getirmek. Milletler Cemiyeti'nin Dünkü Oturumları", "Avrupalılar için tehdit. Yunanistan artık onları koruyamaz.", Berliner Volks Zeitung, Sabah Baskısı, 06.09.1922.

verdiği bir notta, şimdiye kadar Küçük Asya kıyılarına çıkan iki Fransız savaş gemisinin komutanı Amiral Dumesnil'in İngiliz amiraliyle temasa geçerek gerekli tüm önlemleri alması için talimat aldığını duyurur.³³

6 Eylül İstanbul kaynaklı "Türk Ordu Raporu" başlıklı haberde tüm cephe ve hatlarda Türk ordusunun ilerlemesinin devam ettiği, Alaşehir hattındaki Yunan yenilgisi sanıldığından daha ağır olduğu, Alaşehir'in Türk askerleri tarafından alındığı, Menderes hattında ilerlemenin devam ettiği yer alır. Yunanlıların geri çekilirken ırmağın kenarında tepeleri terk etmek zorunda kaldıkları, hâlihazırda Salihli'nin tepeliklerin yamaçlarında bulunan Rumları yalnız bırakmakla tehdit ettikleri ifade edilir. Türk kuvvetlerinin Edremit'in dış karakollarına ulaştığı, Yunanlıların uçak ve süvarilerle takip edildiği belirtilir. Türk kuvvetlerinin Alaşehir-Uşak-İzmir demiryolu hattı üzerindeki Salihli de olduğu ve buranın İzmir'e yaklaşık 70 kilometre uzaklıkta yer aldığı ifade edilir. 6 Eylül Ankara kaynaklı haberde "Müslümanların Tebrikleri" başlığı ile Millet Meclisi Başkanı'nın Türk zaferi vesilesiyle çeşitli Müslüman ülkelerden tebrik telgrafları aldığı ve Fransız maslahatgüzarı Albay Hougin'in de Mustafa Kemal Paşa'ya bir mektup gönderdiğine değinilir.

7 Eylül tarihinde Berliner Börsen Zeitung'un sabah baskısında "İzmir Düşüyor mu? Türkler Şehirden 65 Kilometre Uzakta" başlıklı 6 Eylül Roma kaynaklı haberde Türk askerlerinin İzmir'e 65 km uzaklıkta olduğu belirtilir. Türklerin çok kuvvetli süvarileri olduğu ve Yunanlıların neredeyse hiç direniş göstermediği için yarın akşam Türk askerinin şehre varmalarının beklendiği ifade edilir. İzmir'de yaşayan Avrupalılar dışında tüm Yunanlılar şehirden kaçmaktadır.³⁴

İzmir'deki Müttefik temsilcilerin Yunan Yüksek Komiserinden şehirde bir huzursuzluktan kaçınmak için geri çekilen Yunan birliklerinin şehirden geçmemesini sağlamasını istemiştir. Yedi Yunan nakliye gemisi, bazıları tamamen disiplinsiz hale gelen mağlup orduyu almak için limana gelir. Bir Yunan raporuna göre, Türklerin büyük zaferlerinin nedeni yalnızca Fransızların emrine verdiği birkaç tanka bağlanmıştır.

6 Eylül Atina kaynaklı "Ateşkes Talebi Yok" başlığı haberde Yunan Hükümeti'nin ateşkes için İngiliz Hükümeti'nden herhangi bir müdahale istememiştir. Sadece İngiliz Kabinesinin taleplerine cevap verdiği ve onlara fiili askeri durum hakkında bir rapor gönderdiği, aksi takdirde Yunan Hükümeti ne Londra'da ne de başka bir yerde bu konuda herhangi bir adım atmamış olduğu ifadesi yer alır. İzmir'den Rum mültecilerin kendileri için kurulan tüm yardım merkezlerinin kuşatıldığı bildirilir. Savaş alanından gelen teselli edici haberlere tepki olarak, Yunan halkının bir gün önceki akşam Atina sokaklarında bir araya gelerek uzun bir protesto gösterisi gerçekleştirdiği, Venizelos'a çok sayıda tezahürat yapıldığı, ordunun gösteri meydanaandaki göstericileri dağıttığı yer alır.

7 Eylül tarihinde Berliner Börsen Zeitung'un akşam baskısında "Yunanlıların Geri Çekilmesi" başlıklı Atina kaynaklı haberde Yunan ordusunun geri hareketinin sadece kuzey cephesinde devam ederken Güney ordularının birlikleri sağlam pozisyonlara sahiptir. Atina'da direnişin son çizgisine büyük umutlar bağlanmaktadır. Atinalı müttefik çevrelerde ise Yunan ordusunun durumunun daha az iyimserdir. Yunan birliklerinin eğer gerçekten savaşma ruhuna sahiplerse bir miktar direniş gösterebileceklerine inanılıyor. Ancak Yunan ordusunun moraliyle ilgili haberler son derece kötüdür. İzmir'deki İngilizlerin de bu görüşü paylaştıkları

³³ "Yunanistan'ın Ateşkes Talebi. Atina'da Müttefik Toplu Eylem", "Türk Ordusu Raporu", Tägliche Rundschau, Sabah Baskısı, 07.09.1922.

³⁴ "İzmir Düşüyor mu? Türkler Şehirden 65 Kilometre Uzakta", "Ateşkes Talebi Yok", Berliner Börsen Zeitung, Sabah Baskısı, 07.09.1922.

görünüyor, çünkü İngiliz yetkililer İngiliz aileleri İzmir'den Pire adasına çoktan nakletmeye başlamıştır. İzmir'de yer alan tüm arşiv Atina'ya götürülür.³⁵

6 Eylül Paris kaynaklı “Arabulucu Olarak Fransa” başlıklı haberde diplomatik çevrelerde Fransızların Yunan-Türk ateşkesine ilişkin İngiliz notasına verdiği yanıtın içeriği konusunda suskunluk sürdürülse de, yine de ortalıkta dolaşan söylentiler yer alır. Fransız Hükümeti, Yunanlılar ile Türkler arasındaki savaşın bir an önce bitirilmesi ve daha fazla kan dökülmesinin önlenmesi gerektiğine tamamen inandığını belirtmiş olabilir. Ayrıca, Fransız Hükümetinin, düşmanlıkların durdurulmasını kolaylaştırmak için Ankara Hükümeti'ne doğrudan baskı uygulama olasılığını şu anda çok az gördüğü de söyleniyor. Fransız notasının istenen sonuca hızlı bir şekilde ulaşmanın en iyi yolunun, her iki anlaşma kısmı için bir şart üzerinde hızlı bir şekilde anlaşmak için Yunan ve Türk Genelkurmaylarının doğrudan birbirleriyle temasa geçmeleri olacağını ima ettiği de söylendiği. Kabul edilebilir ateşkes Fransız Hükümeti müttefikleriyle anlaşarak ancak kesin olarak taahhütte bulunmadan ve resmi bir müdahale izni vermeksizin arabulucu rolü oynamaya hazır olduğu yer alır. İngiliz Hükümeti, Fransız Hükümeti'nin Yunan Hükümeti'yle ortak bir adım atma önerisini kabul eder.

7 Eylül tarihinde Berlin Vossische Zeitung'un sabah baskısında “Yunanistan'ın İstanbul'a Karşı Saldırısı mı” başlıklı 6 Eylül Roma kaynaklı haberde İtalyan Donanma Bakanı, İtalyanların İzmir'e bir savaş gemisi ve bazı nakliye gemilerinin gönderilmesini emreder. İtalya Dışişleri Bakanı Schanzer, Ankara hükümeti temsilcisi Fethi Bey'i bugün uzun bir görüşme için kabul eder. Roma konsolosluk çevreleri, İngiliz diplomasisinin Küçük Asya'nın tamamen tahliyesine güvendiğini doğrular. Yunanistan'ın anakarada İstanbul'a karşı bir baskı yapmasından korkuyor ve müttefikler Yunanistan'ın tazminat ödemesinin mümkün olup olmadığını öğrenmek için temasa geçtiği ifade edilir. Adana'dan bildirilen haberde Türk askerinin güçlü bir kolu Yunan cephesinin 20 km gerisine kadar ilerlemeyi başardığını ifade eder. Bu birliklerin İzmir yakınlarında ortaya çıkması büyük heyecan yaratır.³⁶

Son Türk bildirisinde Yunan ordusunu takibin uçak ve süvariler tarafından yapıldığı yer alır. Uçakların kullanılması iki ordu arasında nispeten büyük bir mesafe olduğunu gösterdiğinden bu durum Yunanlılar için bir rahatlama anlamına gelir. Yüksek derecede komuta değişikliği orduda olumlu bir izlenim bırakmış gibi, Güney kuvvetlerinin Eskişehir yakınlarındaki konumu her bakımdan güvenli kabul edilir.

7 Eylül tarihinde Berlin Vossische Zeitung'un akşam baskısında “Ankara'nın Barış Şartları” başlıklı haberde Ankara Hükümeti'nin Ekonomi Bakanı Mahmut Celal'in Amerikan gazetelerinin tanınmış muhabiri Dr. Edward Bing, Ankara'nın barış koşulları üzerine şunları söyler: “Bizim Anadolu muharebe meydanındaki parlak zaferimizden başımızı çevirmeye ve ölçüsüz taleplerde bulunmaya hiç niyetimiz yok. Öte yandan, asgari şartlarımızı mevcut seferden çok daha önce, henüz zayıfken ortaya koyduğumuzu ve Mustafa Kemal Paşa başkanlığındaki Ankara Millet Meclisi Hükümeti'nin bunlara bel bağladığını belirtmek isterim. Bu talepler, Ankara Millet Meclisi tarafından oybirliğiyle onaylanan ve aşağıdaki ana koşulları belirleyen Ulusal Pakt'a dayanmaktadır: Türk egemenliğinin İzmir, Batı Küçük Asya ve Doğu Trakya ve İstanbul üzerinde devam etmesi. Tüm bu bölgelerde Türklerin ezici bir çoğunluğu var. Ancak diğer Avrupa ülkeleri gibi biz de azınlıkların hakları ilkesini tanımaya hazırız.

³⁵ “Yunanlıların Geri Çekilmesi”, “Arabulucu Olarak Fransa”, Berliner Börsen Zeitung, Akşam Baskısı, 07.09.1922.

³⁶ “Yunanistan'ın İstanbul'a Karşı Saldırısı mı”, Berlin Vossische Zeitung, Sabah Baskısı, 07.09.1922.

Türk kamu borcunun miktarı, çok fazla eriyen Türk Devleti'nin o günkü büyüklüğüne göre ayarlanmalıdır. Kapitülasyonların tamamen kaldırılması barış anlaşmasının temel koşuludur. Kapitülasyonlar devam ederse, ülkemizin ekonomik olarak canlanması düşünülemez. Ordumuzun herhangi bir şekilde sınırlandırılmasına rıza göstermeyeceğiz. Herhangi bir fetih niyeti bizden uzaktır. Ama her halükârda artık tamamen Türk topraklarıyla sınırlı olan ülkemiz, gelecekte her maceralı fetih ve şehvetli saldırıya karşı kendini savunabilmelidir. Türkiye, İstanbul'un Marmara Denizi kıyılarında güvenliğinin sağlanması şartıyla, boğazları uluslararası deniz taşımacılığına açmaya hazırdır. Ankara Hükümeti, bu talebe karşılık olarak Türkiye'ye verilecek garantileri görüşmek üzere ilgili deniz güçlerinin temsilcilerinden oluşan bir komisyonun toplanmasına muhtemelen razı olacaktır. Şahsen, Ankara'nın Venedik dâhil her zaman ve her yerde barış görüşmelerine katılmaya hazır olduğuna inanıyorum, ancak özgürlüğümüzün ve barışçıl kalkınmamızın temel koşulları güvence altına alınana kadar silahlarımızı bırakmayacağız." ³⁷

Londra kaynaklı "İzmir'den Önce Karar" başlıklı haberde Reuters'in İzmir'den bildirdiği gibi, şehrin düşüşü kaçınılmaz olarak görülür. Ancak Yunanlılar, ordularının sadece belirli yerlerde değil, tüm cephede başına gelen felaket izlenimini yumuşatmaya çalışmakta ve geri çekilmenin sadece kuzey cephesinde gerçekleşmekte, güney ordusunun İzmir'in doğusunda Torbalı ve Tire'de konuşlanmaktadır. Bu sırada Türkler, Aydın'ın güneyinde Bergama'dan hemen önce Soma'ya ulaşmış ve İzmir tamamen kuşatılmıştır. Kemal'in ordusunun kuzey kanadı Marmara Denizi'ne doğru ilerlemeye devam ederek Bandırma sahilinin 40 kilometre açığındaki Manyas Gölü'ne ulaşmıştır. Daily Mail, Trakya'dan Küçük Asya'ya akın eden yeni bir orduyla takviye edilen Yunanlıların, ilerleyen Türklere karşı son mücadelelerini vermeye çalıştıklarını bildirmektedir.

7 Eylül tarihinde Berliner Tageblatt und Handels Zeitung'un akşam baskısında "Ateşkes İçin Resmi Yunan Talebi. İngiliz Fransız Arabuluculuk Eylemi. Türklerin İzmir'de Daha da İlerlemesi" başlıklarında Yunan ordusu Uşak-Bursa hattında yeni bir mevzi alınca Ana kuvvetlerini Uşak'ta toplamaktadır. Yunan Hükümeti, İngiliz Hükümeti'ne ateşkes sağlanması için arabuluculuk çağrısında bulunur. Haberde olayların bundan sonraki seyri Yunanistan'ın kararına bağlı olacaktır. ³⁸

Türk Ordusu Kemal'e ateşkesi empoze etmediği için Atina'da durum daha olumlu kabul edilir. Cephe önünde sükûnet hâkimdir, bu da Yunanlıların daha elverişli bir pozisyon almasını mümkün kılar. Yunan Hükümeti, Kemal'in taarruzundan önce bile, İstanbul'un alınmasını yasaklamıştır. Yunanistan'ın maliye bakanı hazinenin boşalmasını göz önünde bulundurarak İngiltere'den acil bir ateşkes önerisi beklemektedir. Çok sayıda İngiliz Kızıl Haç elemanı İzmir yolundadır. Diğer Yunan raporlarında İzmir'de asayişin bu şekilde eski haline getirilmesinin mümkün olduğu belirtilir. Esasen Yunan ordusunun geri çekilmesi düzenlidir, hatta Türk ordusuna bir karşı saldırı varsayımı da mümkündür. Yunan Ordu Komutanı Hadjanestis halkın yenilgisinden sorumlu tutulduğu için istifa etmiştir.

6 Eylül Lahey kaynaklı haberde İngiliz Hükümeti birkaç gün içinde İstanbul'daki Yüksek Komiseri'nin tarafsız bölgede Yunanlılar ve Türklerin ilk toplantısını gerçekleştireceğini umduğunu belirtmektedir. İngilizlerin ateşkesi sağlamak için ortak adım atma önerisine Fransız-

³⁷ "Ankara'nın Barış Şartları", Berlin Vossische Zeitung, Akşam Baskısı, 07.09.1992.

³⁸ "Ateşkes için resmi Yunan talebi. İngiliz Fransız Arabuluculuk Eylemi. Türklerin İzmir'de daha da ilerlemesi", "İtalya ve Yunan Yenilgisi", Berliner Tageblatt und Handels Zeitung, Akşam Baskısı, 07.09.1922.

ların yanıtı dün akşam Londra'ya gelir. Fransız tarafı, yakında bir anlaşmaya varılacağı umudunu dile getirir. İngiliz taktikleri, iki savaştan güce karşı güçlerin ortak bir eylemi gerçekleştirmeyi amaçlasa da Londra'dan bu konudaki haberler hala yanıltıcıdır.

Roma'nın Ankara elçisi Gezas Eddin basına Küçük Asya'daki durum hakkında ayrıntılı bilgi verir. Bundan sonra İtilaf Devletlerinin kayıtsızlığı Kemal'i harekete geçmeye zorladığını, Ankara barışı sağlamanın en iyi yolunun savaş olduğuna kendini ikna etmek zorundaydı; çünkü İtilaf Devletleri'ne gönderilen iki not cevapsız kalmıştır demektedir.

Bu barış girişiminde en büyük direnme İngiltere'den gelmiştir. Ankara'nın elçisi Fethi Bey'in Londra'ya geliş Lloyd George'un ünlü konuşmasına denk gelmesine rağmen kendisi İngiliz Hükümeti tarafından karşılanmamıştır. Fethi Bey, hafta sonunda durumu görüşmek üzere gelecek olan İtalya Dışişleri Bakanı Schanzer'i beklemiştir. Ankara'nın İtalya'ya barış konusunda güvenin tam olduğu yer almıştır. Bakan'a İstanbul'un Ankara ile aynı fikirleri paylaşıp paylaşmadığı sorulduğunda, Bakan "İstanbul'daki hükümetin herhangi bir otoritesinin kalmadığını, bu konuda belirleyici olan kamuoyudur. Türkiye genelinde halk ulusal bir kurtarıcı olarak saygı duyulan Kemal'in arkasında birleşmiştir. Mevcut askeri başarılarla rağmen, Ankara barış görüşmelerine hazırdır ancak üç ana koşulun garantisiz olmadan herhangi bir ateşkes umudu beyhudedir. Bu üç şart tüm Küçük Asya'nın tahliyesi, ulusal sınırlar içinde Türk bağımsızlığının kabulü ve Edirne dâhil tüm Trakya'nın Türkiye'nin sınırları içinde kalmasıdır." cevabını vermiştir.

6 Eylül Roma kaynaklı "İtalya ve Yunan Yenilgisi" başlıklı haberde İtalya'nın bir Türk-Yunan savaşına müdahale etme ihtimali ortaya çıkınca, Schanzer'in Roma'ya dönüşü hızlanır. Görüşmecilerden biri Yunan yenilgisinin eski durumun değiştiği anlamına geldiği görüşündedir. Bu Yunan yenilgisi Avrupa'yı etkilemiştir. Dışişleri Bakanlığı'nın isteksizliğine rağmen, Londra ve Atina'nın ateşkes için İtalyan arabuluculuğuna başvurduğu söylenmektedir. Bu durum Roma'yı İngiltere ve Fransa arasında zor bir duruma sokmaktadır.

7 Eylül Londra kaynaklı haber Müttefik savaş gemilerinin gelmesinden bu yana, Fransa, Büyük Britanya ve İtalya'nın ikmal depolarının, ilgili ülkelerin deniz kuvvetleri tarafından işgal edildiğini bildirmektedir. Times, İzmir'in yakında düşmesinin kaçınılmaz olarak görüldüğünü, Daily Mail Trakya'dan aliecele Küçük Asya'ya getirilen yeni bir orduyla takviye edilen Yunanlıların, ilerleyen Türklere karşı son mücadelesini yapmaya çalıştıklarını bildirir. Müttefikler hevesle ateşkes müzakerelerine devam ederler, ancak muzaffer Türkler şimdi Yunanlılar Küçük Asya'yı terk etmeden saldırılarından vazgeçmeyecektir.

7 Eylül tarihinde Berliner Volks Zeitung'un akşam baskısında Londra kaynaklı "İzmir'den Önce Son Bir Savaş mı? Karardan Önce-Atina'da Umutlar" başlıkları altında Londra'ya Yunan ordusunun İzmir önlerinde son savaşa girmeye karar verdiği haberi gelir. Yunanlılar, geri çekilmenin yalnızca kuzey cephesinde olduğunu, güney ordularının ve esas olarak İzmir'in doğusundaki Torbalı ve Tire'deki bir hat üzerinde Alaşehir kasabası yakınlarında güçlü mevzilerde yoğunlaştığı iddia edilir. Yunanistan'da bu son tutunma savaşına büyük umutlar bağlanır. İngiliz makamları, Kıbrıs'a nakledilecek olan İngiliz halkını tahliye etmeye başlamıştır. Ancak çok sayıda İngiliz, Türklerin herhangi bir düşmanlığından korkmayarak İzmir'de kalmaya karar vermiştir.³⁹

7 Eylül İstanbul kaynaklı "Ağır Yunan Kayıpları" başlığı altında cepheden gelen son haberlere göre Kemalist güçler Nazilli, Aydın ve Soma'ya ulaşarak Bergama'ya yürümüştür. 2

³⁹ "İzmir'den Önce Son Bir Savaş mı? Karardan Önce- Atina'da Umutlar", "Ağır Yunan Kayıpları", Berliner Volks Zeitung, Akşam Baskısı, 07.09.1922.

Eylül'de Uşak yakınlarında bir komutan, iki kolordu komutanı ve dört albay ile çeşitli rütbelerde 400 subay ve 10.000 asker esir alınmıştır. İzmir'den Reuters haberine göre İtalyan kruvazör "Benezia"nın diğer iki savaş gemisiyle birlikte İzmir'e geldiğini ve burada Taranto'da kalan "Bittorio Emanuele" kruvazörünü yakında karşılayacağını bildirir.

“Sevr’in Parçalanışı. Küçük Asya’da Yeni Savaşın Sonu. Mücadelenin Dersleri” başlıkları altında dört dünya yargıcı, onun Sevr’de, Versailles ve St. German’da yaptıkları gibi bir barış anlaşması hazırlamışlardır. Şiddetleri ve etnografya konusundaki derin cehaletleri, onları siyasi işlere en az uygun gibi gösteriyordur. Küçük Asya’daki savaş olayları artık Sevr Barışı’nı da bozmuştur. Aslında, hiçbir zaman uygulamaya geçmemiştir. Çünkü Türkler basitçe Küçük Asya’nın içlerine çekilmişler. Görkemiyle Padişahın İstanbul’da dekoratif bir gölgeli varlığını sürdürmesine izin verilmiştir. Türkiye’nin batısındaki siyasi irade ve inisiyatif cesur Kemal Paşa’ya geçmiştir.

Kemal Paşa Ankara’ya bir ulusal meclis toplamış ve uzun müzakerelerin ardından meclisin kararına dayanarak barışı onaylamayı ret etmiştir. Kemal İtilaf Devletleri’ni nasıl ayıracağını biliyordur. Yeni fetihlerden sonra emperyalist Fransız dörtlüsünü siyasette maharetle kullanmayı bilir. Onlara Küçük Asya’da ve Bağdat Demiryolu ile ilgili vaatlerde bulunur. Fransa, Ankara Türkleri ile özel bir anlaşma imzalamayı bile kabul eder. İngiltere’de bu özel antlaşma şaşkınlık ve öfke uyandırır. İngilizler zaman içinde kendilerini Yunanlıların arkasına atarlar. Nihayet işler öyle olur ki, Yunan-Türk Savaşı, yalnızca her iki tarafın da memnun olduğu, iki halkın kendi aralarında bir itilaf mücadelesi olarak kabul edilebilirdi. Bu Küçük Asya’daki savaşta Paris ve Londra kendi destekçilerinin kanını akıtmışlardır.

Şimdi savaşa karar verilmiş gibi görünüyor. Türkiye kendi topraklarında geleneklerine layık en iyi gücü serbest bırakır. Tıpkı Osman Paşa’nın bir zamanlar Şıpka Geçidi’nde dünyaya “Hasta Adam”ın hala çok dayanıklı bir bünyeye sahip olduğunu kanıtlaması gibi, Türklerin Anadolu’daki zaferleri de şimdi Türkiye’nin gücünün dünya savaşı tarafından hiçbir şekilde kırılmadığını gösteriyor. Türkler yedi yıl süren bir savaştan sonra, Yunan mevzilerinin anahatlarını ele geçirmiş ve Yunanlıları önlerine sürerek hızlı bir şekilde Küçük Asya kıyılarına ulaşmıştır. Yunanlılar Küçük Asya’yı tamamen boşaltmak üzeredirler. Yunan Hükümeti bir ateşkes için İtilaf güçlerine başvurmuştur. Londra, Paris ve Roma arasındaki görüş alışverişi yoğun bir şekilde devam etmektedir. Türk İçişleri Bakanı şu anda Roma’da ve Dışişleri Bakanı Schanzer ile Doğu’da nihai çözümü sağlayacak Venedik’te bir konferans için pazarlık yapmaktadır.

Paris gazeteleri bir barış revizyonu çağrısında bulunur ancak bu Versailles Barışı değildir, Çünkü Sevr son derecede kusurlu bir anlaşmadır. Açıkça Küçük Asya ve Trakya’nın Türkiye’ye tamamen geri verilmesini isterler. Bir kere Ankara Türkleri, Fransa’nın her zaman şiddetle savaşıyormuş gibi yaptığı Sovyet Hükümeti’nin müttefikidir. Öte yandan Sevr Barışı’nın babası Poincare ve Müttefikler ile birlikte mevzilenen Venizelos Bey’dir. Bu nedenle Fransız basınının tutumu son derece gariptir, bu politika mantıklı değildir. Venizelos yine pusuda beklemekte ve Küçük Asya’daki mevcut durumun mirasına sahip olmayı ummaktadır. Ancak Paris’te hala eskisi gibi Venizelos’a aynı sevginin gösterildiği şüphelidir. Fransız çıkarları şimdi eskisinden farklıdır. O zamanlar Yunanistan’ı büyük Alman karşıtı cepheye dâhil etmek istiyorlardı. Fransa’nın kazanımları için savaşacak ve Merkezi Güçlerin devrilmesinde yer alacaklardı. Bu olmasa bile Alman İmparatorunu bastırılacaktı ve her halükârda Yunanlıların karşı tarafa geçmesi engellenmişti. Ancak Fransa’ya yaptığı tüm hizmetlerin mevcut durumda ona hiçbir faydası olmayacak ve bu nedenle Yunan halkının devlet gemisini tekrar nefret dolu

Giritli'ye emanet edip etmeyeceği de şüphelidir. Küçük Asya'daki savaş, bir noktada barış çalışmasının eksikliğini ortaya koymuştur. Buna göre artık Sevr Anlaşması kesinlikle hükümsüz olacaktır.

7 Eylül tarihinde Der Oberschlesische Wanderer'de Rotterdam kaynaklı "Türkler Ateşkesi Reddediyor" başlıklı haber Times muhabirinin İstanbul'dan aktarımına dayanmaktadır. Habere göre Türkler, Yunanlıların İzmir'i boşaltmadan önce Müttefik temsilcilerinin ateşkesi görüşme talebini reddetmiştir. Müttefik temsilciler İzmir'in Türk ordusu tarafından ele geçirilmesine olan itirazlarını yinelemişlerdir.⁴⁰

"Yunanistan'ın Çöküşü. Büyük Güçlerin Rolü." başlıklı haberde Cenevre'de Milletler Cemiyeti, sözde barış misyonunu güzel konuşmalarla yerine getirirken Avrupa'nın güneydoğu kesiminde Yunanlılar ve Türkler arasındaki kanlı savaş dramatik doruk noktasına ulaşır. İstanbul Hükümeti birlikleri Kemal'in milliyetçi orduları karşısında geri çekilmiştir. Bu durum iki yıllık mücadelede değişen yenilgilerden biri anlamına gelmiyor, ancak Yunan ordusunun çöküşü ve Yunanlıların Küçük Asya'daki felaketi İstanbul'u kurtarmıştır. Atina'dan son sevkiyatlara göre Yunan 1. Kolordusu muharebe şansını denemek için ancak bir kez Yunan Ana Karargâhı ile birleşir. Bursa'nın Türkler tarafından ele geçirilmesi sonucunda, Yunan Kuzey Ordusu umudunu kaybederek geri çekilir.

İngiltere, Türk gücünü zayıflatmak için Yunanistan'ı kullanır. Fransa, Küçük Asya'daki amaçlarını daha iyi sürdürmek için Ankara Hükümeti'ne güvenir. Her iki güç de sürekli olarak barıştan başka bir çıkarlarının olmadığını iddia eder. Ancak hiçbiri, bu barışı gerçekten kurmak için şimdiye kadar müttefikleri üzerinde daha güçlü bir etki bırakmak istenememiştir. Almanya'da insanlar, Yunanlıların şu anda bu kadar kötü durumda olmalarına içtenlikle üzülüklerini, Yunanlılara karşı hiçbir düşmanlıklarının olmadığını belirtirlerken diğer taraftan da Doğu halklarında olduğu gibi, Orta Avrupa siyasetinin çöküşünden sonra bile Türklerle dostluğun kendileri için önemli olduğunu, geleceklerinin Akdeniz'de olmayıp Doğu'da olduğunu ifade etmektedirler.

7 Eylül tarihinde Briefetal-Bote Amtsbezirks-Anzeiger und Zeitung'ta "Yunanlıların Yenilgisi. Büyük Kayıplar. Komuta Değişikliği." başlıkları altında Yunanların Anadolu'daki yenilgisinin tamamlandığına, Ankara'dan gelen haberlere göre, Türklerin son çatışmalarda oldukça fazla silah ele geçirdiği, Afyonkarahisar ve Eskişehir'deki iki muharebede Yunan kayıplarının yaklaşık 12.000 asker olduğu tahmin edildiğine değinilir. Haberde Türk ilerleyişinin tüm cephede devam ettiği, Yunanlıların savaşmadan geri çekildiği, binlerce Yunan mültecinin İzmir'e yaklaştığı, Yunan başkomutanı Hadjanestie görevden alınacağı ve yerine General Pappulos'un getirileceği yer almaktadır.⁴¹

8 Eylül tarihli gazetelerdeki haberlerin 53 temaya ayrıldıkları görülür. Bunlardan 20'si Yunan ordusunun hezimetini, Yunan esirleri, Yunan ordusunun kayıpları, Yunanlıların Egeyi boşaltma kararı ve Yunanlıların hızla çekilmesi şeklindedir. 9'u Türk ordusu ve Mustafa Kemal'in zaferi, Türk ordusunun ilerleyişi ve Ege Denizi'ne ulaşmasını içerir. 6'sı İngiltere'nin Boğazlar ile ilgili telaşı ve mutlaka Boğazların tutulması ve İstanbul'u kaybetmeme gayretlerini, 5'i ateşkes arayışlarını, 3'ü İngilizlerin Irak'ta zor durumda kalmalarını kapsar. Haberin 2'si Atina'da Kral Konstantin'in durumunu, 2'si ABD'nin Anadolu'daki vatandaşları ve Gayri Müslim halkın tahliyesi ile ilgilenmesini, 2'si İtilaf Devletleri vatandaşları ve askerlerinin İzmir'den ayrılmasını, 2'si İzmir'den Rum halkının ayrılmasını, geride kalanların, çalışanların

⁴⁰ "Türkler Ateşkesi Reddediyor", "Yunanistan'ın Çöküşü. Büyük Güçlerin Rolü.", Der Oberschlesische Wanderer, 07.09.1922.

⁴¹ "Yunanlıların Yenilgisi. Büyük Kayıplar. Komuta Değişikliği.", Briefetal-Bote Amtsbezirks-Anzeiger und Zeitung, 07.09.1922.

ve askerlerin durumunu içerir. Geri kalanın 1'i Venedik Konferansı, 1'i Fransa'nın müdahil olmak istememesi ve 1'i de Rusya'nın zaferi tebrik etmesi ile ilgilidir.

8 Eylül tarihinde Der Oberschlesische Wanderer'de Zürih kaynaklı "Yunanistan'da Heyecanlı Ruh Hali" başlıklı Atina'ya dayalı haberde Hükümet Larissa ve Torrent'te yabancı ajanların kıskırttığı isyanları bastırır. Savaşın devamı için toplantı Atina'da yapılır. Ülkenin heyecanlı havası savaşın devam etmesine değil, Türklerle zamanında barışı engelleyen siyasi hanedanlığa yöneliktir. Hükümet, ülkenin büyük şehirlerine askeri kuşatma uygulanır. Bakanlar Kurulu, ordunun durumu bir ateşkesi haklı çıkarmadığından, Küçük Asya'da savunma mücadelesinin sürdürülmesinden yana karar alınır.⁴²

8 Eylül tarihinde Tägliche Rundschau'un sabah baskısında "Bir Yunan Sedanı. Yunan Güney Ordusu'nun Ele Geçirilmesi." başlıklarında 7 Eylül İstanbul kaynaklı haberde Ankara'dan, Kemalistlerin Salihli bölgesinde Yunan Güney Ordusunu kuşatıp tamamen ele geçirdikleri bildiriliyor. Balıkesir ve Bandırma şehirleri alınmıştır. Türk kolorduları İzmir'e yaklaşık 40 kilometre uzaklıktadır. Türk taarruzunun başlangıcından bu yana Yunan kayıplarının yaklaşık 15.000 esir de dâhil olmak üzere yaklaşık 40.000 asker olduğu tahmin edilir. Yunan Başkomutanı Trikupis'in yakalandığı artık Atina ve İstanbul'dan resmi olarak doğrulanır.⁴³

Cepheden alınan bir başka mesaja göre, Güney Ordu Grubuna bağlı Kemalist birlikler, İzmir'e demiryolu hattı üzerinde Alaşehir'in batısındaki Alkan (Aliğa) kasabasını alarak Salihli'ye ulaşır. 2.000 kişilik Türk süvarisi, 2.000 kişilik bir Türk süvari birliği Ödemiş'i aldıktan sonra İzmir'e doğru ilerlemektedir. Birkaç gün içinde Türk ordusunun İzmir'e varacaklarına inanılmaktadır.

7 Eylül İstanbul kaynaklı "Yunan Etaplarının Sökülmesi" başlığı altında Çanakkale Boğazı'nın Asya kıyılarındaki Bayramiç, Ezine, Ayvalık ve Biga ilçeleri Yunan makamları tarafından boşaltılıyor. İstanbul Jandarma Genel Komutanlığı, Çanakkale Boğazı'ndaki Nöbetçi Komutanlığı'na, söz konusu bölgede asayiş sağlaması için kara kuvvetlerinin sayısının artırılması için acil talimat verdi. Havas'ın İstanbul'dan aktardığı habere göre Fransız, İngiliz ve İtalyan temsilciler, Ankara Hükümeti'ne kesin bir ateşkes anlaşması yapılması şartıyla Yunanistan'ın Küçük Asya'nın tahliyesini kabul edeceğini bildirdiler. Kabul edilirse tarafsız bölgenin parlamenterleri şartları belirlemek için toplanacaklardır.

8 Eylül tarihinde Tägliche Rundschau'un akşam baskısında Paris kaynaklı "Türk Ksenophon. Kemal Paşa Marmara Denizi'nde" başlıklı haberde Küçük Asya'daki savaş durumu şöyle ifade edilir: Kuzey Cephesinde Türk kuvvetleri Marmara Denizi çevresine ulaşmış kıyı kasabası Bandırma'yı almak üzeredir. Güneyde ise Manisa şehri Türk kuvvetlerinin elindedir. Türk birlikleri İzmir'e doğru ilerlemekte ve İzmir'in tahliyesi an meselesidir. Kemalist kuvvetlerin taarruza katılan 200.000 ve ikinci kademe olarak takip eden 150.000 olmak üzere toplam 350.000 askeri olduğu tahmin edilmektedir. Yunan Kuzey Ordusu, tüm savaş malzemelerini bırakarak aceleyle geri çekilmektedir. Yunan Başkomutanlığını, Türkler tarafından esir alınan Yunan Başkomutanı Trikupis'in yerini General Bolhmenakos almıştır.⁴⁴

"Yunan Toplam Kayıpları" başlıklı haberde Yunanlılar operasyonun başlangıcından bu yana 15.000 esir dâhil olmak üzere yaklaşık 50.000 ölü ve yaralı kaybetti. Havas'ın haberlerine

⁴² "Yunanistan'da Heyecanlı Ruh Hali", Der Oberschlesische Wanderer, 08.09.1922.

⁴³ "Bir Yunan Sedanı. Yunan Güney Ordusu'nun ele geçirilmesi.", "Yunan Etaplarının Sökülmesi", Tägliche Rundschau, Sabah Baskısı, 08.09.1922.

⁴⁴ "Türk Ksenophon. Kemal Paşa Marmara Denizi'nde", "Yunan Toplam Kayıpları", "İngiltere İstanbul'u Koruyor. İngiliz Bakanlar Konseyi Kararı.", "Büyük Müttefik Konferansı", Tägliche Rundschau, Akşam Baskısı, 08.09.1922.

göre 2 Eylül'e kadar Türkler yaklaşık 700 tüfek, 1.950 kamyon, 11 uçak, yaklaşık 2.000 makineli tüfek ve çok miktarda silah, mühimmat ve yiyecek maddesi ele geçirir.

“İngiltere İstanbul’u Koruyor. İngiliz Bakanlar Konseyi Kararı.” başlıklı Londra kaynaklı haberde Küçük Asya'daki durumu bir gün önce ele alan İngiliz Bakanlar Kurulu'nun İngiltere'nin Yunan-Türk ihtilafına şimdilik müdahale etmeyeceğini gösteriyor. Ateşkes çabaları devam ediyor. Fransız, İngiliz ve İtalyan subaylar başarı ümidi az olsa da Türk hatlarıyla temas kurmaya çalışıyorlar. Çünkü Bakanlar Kurulu kararına göre İngiltere, Rumlara karşı aynı yardımı yapmaya hazır olduğu gibi, İstanbul'u ve Boğazları Kemalist birliklere karşı savunacak. Fransa ve İtalya'nın bu konudaki tavrı şimdilik belirsiz görünüyor. Her halükârda İngiliz görüşüne göre Türkiye'deki Avrupa müktesebatı sorunu yalnızca Müttefikler arasında karara bağlanmalıdır. Ayrıca İngiltere, Trakya'daki Yunanlıların çıkarlarını koruyacaktır. İzmir'de durum tehlikeli ve şehirde panik havası vardır. Şehir paniğinin yayılmasına katkıda bulunan yüz binlerce morali bozuk mülteciyle doludur. Şehirde gıda sorunu zorluklar yarattığı için huzursuzluk riski daha da artıyor.

8 Eylül tarihinde Berliner Börsen Zeitung'un akşam baskısında Küçük Asya'dan gelen son haberler Türklerin tam zaferini doğruluyor. Yunan birliklerinin askeri durumu, tabiri caizse trajik hale geldi. Yunan ordusu artık ahlaki ve taktik olarak önemli bir direniş gösterebilecek durumda olmadığından, İzmir'in burada kısa sürede ve savaşmadan düşmesi bekleniyor. Sabah gazeteleri, bu koşullar altında Yakın Doğu sorununun Müttefiklere 14 gün önce olduğundan tamamen farklı bir biçimde sunulduğunu vurguluyor.⁴⁵

Petit Parisien bu nedenle Fransa, İngiltere ve İtalya temsilcilerin İzmir'deki Yunan makamlarına, ordularının mevcut durumu göz önüne alındığında, İzmir şehrinde genel düzeni sağlayıp sağlayamayacaklarını sorarlar. Yunan makamları olumsuz yanıt verirler. Daha sonra Müttefikler tarafından İzmir'e Müttefik deniz müfrezelerinin gönderilmesi ve şehirdeki konsoloslukların ve kamu binalarının şimdilik korunması için önlemler alınır. Gazete, tabii ki şehirde yeniden meşru bir hükümet veya herhangi bir teşkilat kurulursa, konsoloslukların ve kamu binalarının korunmasının geri çekilip teşkilata devredileceğini vurguluyor.

Londra kaynaklı “İngilizlerin Görüşü. Boğazlar Tutulmalı.” başlıklı haberlerde Daily Telegraph, çünkü kabine toplantısında Boğazların her halükârda tutulması ve İstanbul'un da savunulması gerektiğine karar verdiğini bildirir. Boğazların serbest bırakılmasının, Dominyonların desteğiyle İngiltere için yapılan savaşın en büyük kazanımlarından biri olduğu çok yüksek İngiliz karargâhları tarafından ilan edilir. İngiltere, bu kazanımı tehlikeye atacak hiçbir politikayı asla kabul edemezdi denir, çünkü bu İngiliz silahlarının Türkiye'ye karşı kazandığı savaşı kaybetmiş olduğu anlamına gelirdi denir. Daily Telegraph, Britanya İmparatorluğu'nun Ortadoğu'daki çıkarlarının İngiltere'nin mevcut müttefikleri olsun ya da olmasın savunulması gerektiğini yazar.

8 Eylül tarihinde Berlin Vossische Zeitung'un sabah baskısında “Müttefik Asker Çıkarma” başlıklı 7 Eylül Londra kaynaklı İzmir'den Reuters'in haberinde Yunanlılar, İngiliz deniz kuvvetlerinin karaya çıkardığı savunmayı organize etmeye çalışıyor ve Türk Milli Bankası'nın gaz fabrikalarını ve binalarını işgal ediyor. Durum kritik bir aşamaya giriyor. Amiral de Robeck, İngiliz sivil nüfusuna birkaç ticaret gemisi verdi. Sivil nüfusun muhtemelen gerekli olan gemiye binmesi, muhripler tarafından korunacaktır. Fransızlar ve İtalyanlar ayrıca vatandaşlarını korumak için Marina'ya asker çıkardılar ve adamları gönüllü bir birliğe katılmaları için

⁴⁵ “Küçük Asya”, “İngilizlerin Görüşü. Boğazlar Tutulmalı.”, Berliner Börsen Zeitung, Akşam Baskısı, 08.09.1922.

hazırladılar. Avustralyalı Yunan birlikleri ve Venedikli subaylar geldi. Türk birliklerinin ilerleyişine direnebileceği umulmaktadır. Türk ilerleyişi temkinli devam etmektedir. Mustafa Kemal Paşa askerlerine Hıristiyanlara yönelik her türlü tacizin ölümle cezalandırılacağını bildiren bir emir yayınladı.⁴⁶

7 Eylül Paris kaynaklı "Fransa Müdahale Etmeyi Reddediyor." başlıklı haberde Fransız Hükümeti'nin, Yunanistan ile Türkiye arasında bir ateşkes için İngiliz önerisine verdiği yanıt Dışişleri Bakanlığı'na teslim edilir. Notun metni henüz kamuya açıklanmamış olmasına rağmen gazeteler Fransız Hükümeti'nin esas olarak İngilizlerle tam bir mutabakat içinde olduğunu, Küçük Asya'daki çatışmalara son verilmesinin çok arzu edildiğini bildirebileceklerine yer veriyor. Doğu'daki Büyük güçler her zaman kan dökülmesini önlemeye çalışmışlardı. Fransız Hükümeti Ankara'ya doğrudan müdahalenin şu anki haliyle mümkün görünmediğini düşünmekle birlikte Fransız Hükümeti'nin savaşan iki ülkenin yüksek komutanları arasında doğrudan müzakereler yoluyla bir çözüme yönelik ilk adıma izin veren herhangi bir kararı destekleyeceğini ilan ettiği ifade edilir.

7 Eylül Londra kaynaklı "İngiltere Ateşkes İstiyor." başlıklı haberde İngiliz Kabinesi 7 Eylül'de Yunanlılar ve Türkler arasında bir ateşkes sağlamak için çabalarını sürdürmeye karar verir. Ancak Lloyd George'un Yunanlılar denize açılmadan veya böyle bir direniş göstermeyi başarmadan önce bunun başarılacağına dair çok az umudu olmasına rağmen, ordunun güvenliğini sağlamak için ateşkes ihtiyacı vardır. İzmir yakınlarında denge yeniden sağlanıyor. İstanbul'daki İngiliz Yüksek Komiseri ve İngiliz askeri ataşeleri, Kemal'in ateşkesi hangi şartlarda kabul edeceğini öğrenmek için Ankara Hükümeti'yle temasa geçmeye çalışırlar. İngiliz Kabinesi, herhangi bir Fransız veya İtalyan desteğine bakılmaksızın düşmanlıkların durdurulması için mümkün olan her şeyi yapmaya kararlıdır. Buradaki inanış, Türkiye denize ulaştığında bir ateşkes yapılacağı yönündedir, ancak bundan önce Rum tarafının bir ateşkes isteyeceğine inanılmaktadır. Anlaşılan İngiltere, Atina bunu istemek zorunda kalmadan önce bir ateşkes düzenleyerek Yunanlıları kurtarmak istiyor.

Lloyd George, Fransa'nın Türklere yaptığı yardımdan acı bir şekilde yakınıyor ve hükümete yakın çevrelerde, İngiltere'nin Yunanlılara Türklerin aldığı yardımın onda birini bile vermiş olsaydı, asla bir Türk zaferinin olmayacağı söyleniyor. Hatta resmi çevrelerde İngiltere'nin Yunanlıları hiçbir zaman iddialı planlarını gerçekleştirmeye teşvik etmediği vurgulanıyor. Bu anlaşılabilirse bile, kuşkusuz Londra George'un konuşmaları ve İngiltere'nin Ankara'ya karşı duydukları hoşnutsuzluk, Atina'yı Yunanlıların Londra'da büyük bir lütufta bulunduğu inandırdı. İngiltere'nin şu anki tek korkusu, Yunanlıların İstanbul'a bir deniz saldırısı düzenleyerek Türkleri etkilemeye çalışabilecek olmalarıdır, ancak böyle bir girişimin kendileri için ciddi tehlikeler doğurabileceği kendilerine önceden bildirilmiştir.

8 Eylül tarihinde Berlin Vossische Zeitung'un akşam baskısında "Yunan Çöküşü" başlıklı haberde Türk kaynaklarından Nuri Bey komutasındaki ilk Türk birliğinin Ege Denizi'ne ulaştığı bildirilmektedir. Komutana bu başarısı için 500 Türk Lirası ödül ve Mustafa Kemal Paşa'nın sunduğu bir bayrak verilir. 8 Eylül Londra kaynaklı haberde Amsterdam'dan gelen haberler, İzmir'deki çok sayıda Hollanda halkının şehri terk etme hazırlıklarını kayıt eder. Hollanda Hükümeti'nden bu nakliyyeyi güvence altına almak için acilen İzmir'e bir savaş gemisi göndermesi istenir. Türklerin Sakız adasına doğru ilerlediği savaşın sabah sekizden öğleden

⁴⁶ "Müttefik Asker Çıkarma", "Fransa Müdahale Etmeyi Reddediyor.", "İngiltere Ateşkes İstiyor.", Berlin Vossische Zeitung, Sabah Baskısı, 08.09.1922.

sonra üçe kadar şiddetli çatışmalarla sürdüğünü belirtir. İstanbul'dan bildirildiğine göre Sovyet Hükümeti temsilcileri aracılığıyla Kemal Paşa Hükümetini askeri başarılarından dolayı tebrik eder ve ona İstanbul yolundaki engellerin kaldırılmasının önemini vurgulayan bir bildiri sunar. Karadeniz'in yeniden bir Rus-Türk denizi haline gelmesi, Sovyet Rusya ile Türkiye arasındaki etkileşimi kolaylaştıracak ve gelecekte emperyalist güçler Baltık'tan Hint Okyanusu'na kadar birleşik bir cephe ile karşılaşacaklarını belirtir.⁴⁷

8 Eylül tarihinde Berliner Volks Zeitung'un sabah baskısında "Doğu'da Müttefikler ve Kaos. Ortak şartname? - Kutsal Yazıların Korunması- Amerika'nın Katılımı?" başlıklı haberlerde Fransız ve İtalyan hükümetleri, Yunan-Türk ihtilafına üç Müttefik gücün ortak müdahalesi için İngiliz önerisini kabul ettiler. Paris, Londra ve Roma arasında bir ateşkes olasılığı konusunda gizli bir görüş alışverişi yapılıyor. Küçük Asya'daki Hıristiyanları korumak için kapsamlı bir eylem de tartışılıyor. Hristiyan katliamlarına karşı koruyucu önlemlere ve savunmaya Amerikalıları da dâhil edecekler. Amerikan Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nın talimatıyla İstanbul Boğazı'ndaki Amerikan muhripleri İzmir'de demirler.⁴⁸

Yunan Hükümetinin Küçük Asya'da ilerlemesine izin veren Selber'in kökeni hala tamamen belirsizdir. İngiliz Savaş Bakanı da Yunanistan'a herhangi bir mühimmat teslim etmemiştir. Hükümet, Sevr Antlaşması'nın Türkiye'ye karşı ne kadar haklı veya haksız olduğuna bakılmaksızın, hükümlerine sıkı sıkıya bağlı kalmıştır. Resmi çevrelerde, Fransa'nın Türklere yaptığı yardımın ancak onda biri Yunanistan'a yapılıyorsa, Yunanistan şimdi böyle talihsiz bir durumda değil deniliyor. Londra'da Yunanlıların prestijlerini bir nebze olsun korumak için artık İstanbul'a saldırmaları mümkün görülüyor. "Temps", Müttefiklerin Türkiye'nin yanında yer alıp almayacağını soruyor. Mezopotamya ve Filistin'i kaybedecek olan Türkler, şimdi Trakya ve Küçük Asya üzerinde hak iddia ediyor. İstanbul'da bir Yunan ilerlemesinin yeni bir Balkan savaşını kışkırtacağı inkâr edilemez. Londra askeri çevrelerinde iki gündür hararetli bir hareketlilik var. Bir dizi subay Akdeniz'e gitme emri aldı. Malta'dan Koramiral Sir Reginald Thyrwhitt'in filosuyla Türk sularına girme emrini aldığı bildirildi.

9 Eylül'de gazetelerde 69 haber yer almaktadır. Bunlardan 15'i Yunan ordusunun savaşmayı bırakması, Yunanlıların geri çekilmesi ve geri çekilirken gösterdiği zorbalık ve Yunan askerinin İzmir'den ayrılışı, 12'si Yunanistan'da siyasetteki kabine bunalımı, değişimi ve huzursuzluktur. Sonra 11'i Türk ordusunun zaferi, İzmir'in kuşatılması, savaş ganimetleri, İzmir'in teslimi, 9'u ateşkes arayışları, İtalya'nın arabuluculuğu, Ankara'nın şartları, 7'si İngiltere'nin Boğazlar ve İstanbul için mücadeleye girmesi ve Akdeniz Filosunu Marmara'ya çekmesi gelir. Haberin 4'ü İzmir'den Yunan askerleri ve halkının ayrılışı, İtilaf Devletleri'nin Gayri Müslimleri korumacılığı, mültecilerin sevki, 4'ü Venedik Konferans hazırlıkları, 3'ü Rusların egemenlik ve nüfuz alanları, 3'ü İngilizlerle Fransızlar arasındaki Anadolu siyasetinin çatışması, 1'i İngiltere'nin doğu siyasetindeki başarısızlığı, 1' Cemiyeti Akvam'da Balfour'un eleştirisi şeklindedir.

Buna göre haberlerin çoğunu Yunan ordusunun Anadolu'da yenilgisi, geri çekilmesi, zararın büyük olması gibi sonuçların Yunan iç siyasetinde oluşturduğu kargaşa, ateşkes arayışları, İzmir'den ayrılışla ilgili problem ve sıkıntılar oluşturur. Türk ilerleyişi hem İzmir'e doğru ve İzmir'in alınması hem de Çanakkale'ye, Boğazlara doğru ordunun ilerleyişi şeklindedir. Ankara Hükümeti ateşkese temkinli ve şartları mutlaktır. Rusya Ankara Hükümeti ile beraber

⁴⁷ "Yunan Çöküşü", Berlin Vossische Zeitung, Akşam Baskısı, 08.09.1922.

⁴⁸ "Doğu'da Müttefikler ve Kaos. Ortak şartname? - Kutsal Yazıların Korunması- Amerika'nın Katılımı?", Berliner Volks Zeitung, Sabah Baskısı, 08.09.1922.

hareket ederken İtalya ve Fransa da destek vermektedir. Yunanlıların çaresizliği Cemiyeti Akvam'a da konu olur ve Balfour İzmir'deki Yunan halkı, askeri, Avrupalılar ve diğer Gayri Müslim halkın durumunu gündeme getirir.

9 Eylül tarihinde Tägliche Rundschau'un sabah baskısında 8 Eylül Atina kaynaklı haberde Yunan Hükümetinin istifası ve Skuludis Başbakan olarak atanır. "İtalyan Ateşkes Teklifi. Venedik Konferansı'nın Hızlandırılmış Toplanması" başlıklarında 8 Eylül Roma kaynaklı haberde İtalyan Hükümeti, Fransa ve İngiltere hükümetlerini, Yunanistan ve Türkiye'yi barışın ön koşullarını tartışmak üzere Venedik'te bir konferansa davet etme gereğine ikna etmek için bir adım attı. Bu arada, insanlık nedenleriyle ateşkesin sonuçlandırılması için önlemler alınmalı denir. Schanzer, Ankara Hükümeti'nden Fethi Bey'i kabul eder. Görüşmede Doğu Sorunu ayrıntılı olarak ele alınır.

8 Eylül tarihli Milano kaynaklı haberde İtalya'nın Doğu Sorununda izlediği ve her şeyden önce Sevr Antlaşması'nın gözden geçirilmesini talep eden politikasının İtalyanları haklı çıkarmış olduğundan İtalyan basını Küçük Asya'dan gelen haberleri memnun takip etmektedir. Corriere della Sera'da bu kanlı mücadelenin Yunanistan'ın talihsizliğine yol açan Sevr Antlaşması'nın her revizyon politikasının en büyük sorumluluğunun İngiltere'ye düştüğü belirtilir. Haberde İngiliz-Yunan iş birliğinin Anadolu'daki tamamen çöküşünün korkunç olacağı ifade edilir.⁴⁹

9 Eylül tarihinde Die Voss Berlin'un Yurtdışı baskısında "Doğu'da İngiliz Başarısızlığı. Dünya Tarihi Savaş Alanlarında" başlıklı haberde Avrupa ve Orta Asya ordularının binlerce yıldır yok olduğu Küçük Asya vadilerinde bir kez daha tarihi belirleyici çarpışmalar yaşanmıştır. Afyonkarahisar, Eskişehir, Bursa yeni savaş alanlarının isimleri olmuştur. Dünya barışının kurulmasından dört yıl sonra tabiri caizse "Milletler Cemiyeti'nin Şemsiyesi" altında kan akmaya devam ediyor. 1919-1920 yılında Paris bölgesinde imzalanan antlaşmalardan biri Türklerin başarısı sonrasında tarih önünde yırtılmıştır.⁵⁰

İki asırdır devam eden Türkiye'nin bölünme sürecinin son aşamasına kadar tamamlanması İtilaf Devletleri tarafından Sevir'de kararlaştırılmıştır. Ancak bugün Anadolu'nun tamamının Türk kalacağı kesindir ve 1913'te Enver Paşa'nın taarruzu ile Bulgarlardan son anda alınan Edirne mesele olarak yeniden gündeme gelmiştir. Türklerin Boğazların kontrolünü ve dolayısıyla Karadeniz'in ve Rusya'nın iç kısmının anahtarını yeniden ele geçirdiğinden şimdiden söz edilmektedir.

Yunan yenilgisi bir Fransız zaferi gibi görünüyor. Fransa, Ankara milliyetçilerinin birliklerini silah ve eğitimlerle donatırken, Yunan cephesinin arkasında İngiliz Hükümeti danışman sıfatıyla Pallas Athena olarak hareket etti. Yunan ordusunun tam yenilgisi yalnızca askeri nedenlere bağlanamaz, ancak aynı zamanda askerlerin evlerinden uzakta savaşmaktan bıkmış olmalarından da kaynaklandığı kesindir.

"Sovyet Rusya Planları" başlığı altında Ankara ile Paris arasındaki dostluğun sonsuza kadar kurulduğunu varsayılmaz. Tarihte sık sık olduğu gibi, burada da en tuhaf yeniden gruplaşmalar meydana gelebilir. Ankara'nın Moskova ile iyi ilişkileri var. Moskova'dan Londra'ya giden yol bugün çok uzak değil. Sovyet Hükümeti'nin politikası açıkça Fransa'ya karşıdır. Bir kalıcı tutarlılığa sahip herhangi bir Rus Hükümeti etki alanını kendi isteğiyle eski sınırlara kadar genişletme noktasına gelmelidir.

⁴⁹ "İtalyan Ateşkes Teklifi. Venedik Konferansı'nın Hızlandırılmış Toplanması", Tägliche Rundschau, Sabah Baskısı, 09.09.1922.

⁵⁰ "Doğu'da İngiliz Başarısızlığı. Dünya Tarihi Savaş Alanlarında", Die Voss Berlin, 09.09.1922.

9 Eylül tarihinde Berliner Börsen Zeitung'un sabah baskısında "Venedik Konferansı" başlıklı 8 Eylül Roma kaynaklı haberde Volta ajansına göre, Venedik konferansı muhtemelen Fransız ve İngiliz hükümetlerinin talebi üzerine Eylül ayında gerçekleşecek. Değişen durumun bir sonucu olarak muhtemelen Yunanlılar ve Türkler arasında bir barış konferansı niteliğini alacaktır. İtilaf Devletleri'nin başlangıçta öngörül­düğü gibi İstanbul'daki baş temsilciler yerine dışişleri bakanları tarafından olmasa da özel delegeler tarafından temsil edileceğine inanılıyor.⁵¹

"İzmir İçin Savaş, Yorgun Yunanlılar. İzmir'den Kaçış." başlıklı 8 Eylül Londra kaynaklı haberde İzmir'den gelen haberlere göre durum son derece kritik olduğu, Yunan birlikleri, Türkleri İzmir önünde durdurabilmeyi umarak Trakya'dan geldi. Tüm Türk ilerleyişi sakin ve temkinli davrandıkları yer alır. Yunanistan Harbiye Bakanı ve Genelkurmay Başkanı Tuzmanis İzmir'e gelirler. İngiliz savaş gemileri, İngiliz tebaasını korumak için asker çıkarır. Daily Mail İstanbul'dan kaçan Yunanlıların bitkin düştüğünü ve İzmir'den direnişin söz konusu olmadığını bildiriyor. İstanbul'da alınan habere göre Mustafa Kemal Paşa İstanbul'un ve tüm Trakya'nın boşaltılmasında ısrar etmektedir.

İstanbul'dan bildirildiğine göre Türk ileri muhafız komutanı İzmir'e yaklaşık 20 km uzaklıktaki Yunan ileri birliklerinin komutanından daha fazla kan dökmek işe yaramaz diyerek İzmir şehrini teslim etmesini ister. Türk komutan, şehrin Türkler tarafından alınmasından hal­kın korkmasına gerek olmadığını vurgular.

9 Eylül tarihinde Berliner Börsen Zeitung'un akşam baskısında "Doğu Savaş Sahasından. İngiliz-Fransız Antantı Tehlikede. İzmir'i Kuşatıldı." başlıklı Londra kaynaklı haberde Daily Telegraph, İzmir'den gelen haberlerde şehrin dün gece kuşatıldığını bildirilir. Türk piyade ve süvarileri çevredeki tepeleri alırken Türk uçakları şehrin üzerine halk için bildiriler bırakır. Şehrin düşüşünün sadece birkaç saat meselesi olduğu yönünde bir izlenim iletir. Daily Telegraph'ın bir İstanbul haberinde İzmir'in bugün Türkler tarafından alınmasının beklendiği yazıyor.⁵²

Paris kaynaklı İzmir'e dayalı "İzmir'i Savunma" başlıklı haberde 200 Yunan subayı, Yunan Generaline Küçük Asya'dan ayrılmak istemediklerini ve tahliyesine karşı çıkacaklarını bildirirler. General Polymenacus, Yunanlıların Küçük Asya'yı boşaltmaya meyilli olmadıklarını söyler. Atina kaynaklı haberde Salihli doğusundaki Türk süvarilerinin saldırısı püskürtüldüğü yer alır. İstanbul kaynaklı haberde Türk karargâhının şu ana kadar 40.000 Rum'un yakalandığını ve 30.000'in öldürüldüğünü bildirir. Esirler arasında iki General, 44 Albay ve Binbaşı ve 3 000 diğer subay, 284 silah, 1.200 makineli tüfek, 20 uçak, 40.000 tüfek ve 70.000 üniforma ele geçirildiğini bildirir. Paris kaynaklı haberde İstanbul'dan Havas raporuna göre Ankara Hükümeti ateşkes şartı olarak Trakya'nın temizlenmesi ve İstanbul'un derhal tahliyesi olduğunu bildirir.

9 Eylül Paris kaynaklı New York Herald'ın haberine göre Ankara Hükümeti'nin Paris'teki temsilcisi Türklerin bu cumartesi İzmir'e girme ihtimalinin yüksek olduğunu söyler. Müttefiklerin ateşkes önerisi gereksizdir. Türk zaferi otomatik olarak mütarekeyi getirecek ve Yunanlılar Küçük Asya'dan sürüldükten sonra Mustafa Kemal Paşa barış şartlarını hazırlayacaktır. Bunlar hiçbir şekilde Kemalist zaferle değiştirilmeyecektir. Türkler hala Türkiye'nin bütünlüğünü talep ediyor; İzmir, İstanbul ve Edirne. İngiltere'ye, Edirne'ye İstanbul'dan başka

⁵¹ "Venedik Konferansı", "İzmir İçin Savaş, Yorgun Yunanlılar. İzmir'den Kaçış.", Berliner Börsen Zeitung, Sabah Baskısı, 09.09.1922.

⁵² "Doğu Savaş Sahasından. İngiliz-Fransız Antantı Tehlikede. İzmir'i Kuşatıldı.", "İzmir'i Savunma", "Boğazların Özgürlüğü Kısıtlanmamalıdır.", "Yunan Notası Ankara'ya İletildi.", Berliner Börsen Zeitung, Akşam Baskısı, 09.09.1922.

bir yol olduğu, yani Mezopotamya'nın olduğu söylenmelidir. Yunanlıların Küçük Asya'da neden olduğu maddi hasarın değiştirilmesi gerekecektir.

Londra kaynaklı "Boğazların Özgürlüğü Kısıtlanmamalıdır." başlıklı haberde Reuters'in öğrendiği gibi, İngiliz Hükümeti azınlık baskısı sorununun Milletler Cemiyeti'ne havale edilmesini bir kez daha önerir. Yunan-Türk ihtilafından kaynaklanan askeri durumun İngiliz Hükümeti'nin Müttefikler ile Türkiye arasındaki genel barış durumuna ilişkin görüşünü hiçbir şekilde etkilemeyeceğine dikkat çekilmekte ve Boğazların özgürlüğüne uzaktan da olsa dokunan hiçbir şeyin olmayacağına dikkat çekilmektedir. Boğazların özgürlüğü uğruna Türkiye'yle barış için mücadele edilen konulardan biriydi. Ne kazanıldığını ortaya çıkarmak söz konusu değildir.

İngiliz çevrelerinde Fransa'nın Çanakkale Boğazı ve Mezopotamya sorunundaki tavrı konusunda ciddi bir endişe olduğunu belirtilir. Evening Standard bu gece Kabine Konseyi'nin dün gece Fransa'yı ve Çanakkale Boğazı sorunundaki tutumunu belirtmeye ve ayrıca iki ülke arasında var olan anlaşma uyarınca Yunanistan'ın herhangi bir saldırısına direnir direnmeyeceğini ve İstanbul'un karşı çıkıp çıkmayacağını ve İngiltere'nin karşı çıkıp çıkmayacağını sormaya karar verdiğini yazıyor. Çanakkale Boğazı'nı açık tutmak için Fransa'nın desteğine güvenebilir. Henüz teyit edilmeyen haberlere göre, Fransa'nın Çanakkale Boğazı'nın Türk kontrolünden yana olduğu söyleniyor. Türkistan'daki Türk boyları bu akşam geç saatlerde Mezopotamya'yı işgal ettiği haberi gelir. Onlara karşı koymak için İngiliz birlikleri gönderilecektir. Böyle bir durumda İngiltere, Fransa'nın kendisi ile birlikte Çanakkale Boğazı'nın serbestliğini savunmayı isteyip istemediğini, bu konuda Fransa'ya güvenip güvenemeyeceğini öğrenmek istemiştir. Mezopotamya'da İngiliz kuvvetlerine karşı bir Kemalist taarruz olması durumunda Kemalistlerin Bağdat demiryolunu kullanmalarına Fransızlar engel olup olmayacağı şüphelidir denir.

Daily Chronicle'te yer alan bir yazıda, Küçük Asya söz konusu olduğunda, Yunan'ın orada bir üs sahibi olduğu iddiasının kaybolduğu yazılır. İngiltere'yi Boğazlar sorunu hayati derecede etkilemektedir. Boğazların gelecekteki kontrolü sorunu, Fransa ile etkili bir İtilafı sürdürme olasılığı için çok önemli bir mihenk taşı olabilir denmektedir.

Morning Post'ta yer alan haberde Doğu'daki mevcut durumda İngiliz Kabinesinin hiçbir koşulda İstanbul'dan vazgeçmeme ve Yunanlılar ile Türkiye arasındaki ateşkesi her ne pahasına olursa olsun Küçük Asya ile sınırlama kararı olduğunu bildirmektedir. Haberde Londra'daki insanların, Fransa'nın alacağı tavır konusunda çok heyecanlı olduklarını ve Kemalist güçlerin İstanbul'a karşı kararlı hareketi gerçekleştirmeye gerçekten yetecek kadar güçlü olduğunun şüpheli olduğuna inandığına yer verilir.

Atina kaynaklı "Yunan Notası Ankara'ya İletildi." başlıklı haberde İstanbul'daki Müttefik Yüksek Komiserleri, Ankara Hükümeti'nin temsilcilerine Yunanistan'ın Küçük Asya'yı tahliye etme isteğini de içeren bir ateşkes anlaşması teklifini iletmiştir.

9 Eylül tarihinde Berlin Vossische Zeitung'un sabah baskısında "Venedik'te Barış Görüşmeleri. İtalyan Hükümeti'nden Bir Teklif." başlıklı 8 Eylül Roma kaynaklı haber yer alır. Haberde İtalyan Hükümeti, Fransa ve İngiltere hükümetleriyle birlikte bir adım atarak, Yunanistan ve Türkiye'yi barışın ön koşullarını görüşmek üzere Venedik'te yapılacak bir konferansa davet etmeye ikna etmiştir. Konferansta ateşkesin sonuçlandırılması veya düşmanlıkların asıya alınması için hükümlerin konulması gerektiği belirtilmiştir.⁵³

⁵³ "Venedik'te Barış Görüşmeleri. İtalyan Hükümeti'nden Bir Teklif.", "İzmir'i Kuşatma Başlangıcı.", Berlin Vossische Zeitung, Sabah Baskısı, 09.09.1922.

Roma muhabiri, İtalyan Hükümeti'nin Venedik'i Türk-Yunan barış görüşmelerinin yeri olması ve uzun zamandır planlanan bu konferansın mümkün olduğunca hızlandırma niyetini bildirmiştir. Bunun duyurusu İtalya Dışişleri Bakanlığı'nın resmi yayın organı olan Roman Tribuna tarafından değerlendirilir. Muhabir bir İngiliz gazetesine göre Venedik'teki konferansın 20 Eylül'de yapılması planlandığını belirtir.

8 Eylül Roma'dan "İzmir'i Kuşatma Başlangıcı." adlı Giornale d'Italia kaynaklı haberde Türk ileri muhafızlarının yer yer kıyıya ulaştığını ve birçok Türk birliğinin İzmir'i kuşatmaya başladığını bildiriyor. Türk bataryaları ile Yunan savaş gemileri arasında çoktan atışlar başladı, Yunanlılar İzmir'in güneyine takviye birlikleri çıkarır.

Ankara Hükümeti ateşkesi kabul etme konusunda çok az eğilim göstermektedir. Yunanlıları denize atana kadar bu konuda müzakereye girmek istememektedir. Tribuna'nın haberlerine bakılırsa Ankara Hükümeti'nin barış koşullarının 1920'deki ile aynı olduğu görülür. Epoca, Türkleri galip gelenin kibri içinde unutmamaya ikna eder, Fransa dışında İtalya'nın da Akdeniz'de çıkarları var. Ankara Hükümeti tamamen Fransız liderliğine boyun eğerse, Yunanistan'ın işi bitince, İngiltere'nin Akdeniz'de bir Fransız-Türk hâkimiyetini önlemek için İtalya ile yakınlaşması kolay olabilecektir.

9 Eylül tarihli Berlin Vossische Zeitung'un akşam baskısında "Türk Ateşkes Şartları. İngiltere Boğazlar İçin Savaşıyor." başlıklarında Paris kaynaklı haberde İstanbul'dan bir Havas raporuna göre, Müttefik Yüksek Komiserlerinin tercümanları, İstanbul Hükümeti'nin Dışişleri Bakanı'na Ankara Hükümeti'nin ateşkes sağlama amaçlı hareketlerini bildirdiler. Bakan, kararın münhasıran Ankara'ya ait olduğunu açıkladı. Ancak milliyetçi hükümetin İzmir'i almadan önce müzakerelere gireceğine inanılmıyor. Muhtemelen Yunan Başkomutanının Kemal ile doğrudan temas kurması istenecek ve Trakya'nın boşaltılması ve tüm Yunan kara ve deniz kuvvetlerinin Küçük Asya'dan derhal geri çekilmesi şart koşulacaktır.⁵⁴

Son zamanlarda Londra, Venedik Konferansı'ndan vazgeçmek istiyor gibi görünüyor, çünkü İngiliz Hükümeti, Yunan ordusunun durumunun böyle bir konferansı ve sonucunu önceden anlamsız kıldığı görüşünde; şartlar muhtemelen Ankara'nın önerdiği yer olan İzmir'te belirlenecektir.

Times, Morning Post ve diğerleri, Londra Kabinesi'nin hiçbir koşulda İstanbul'u terk etmeyeceğini ve ateşkes müzakerelerinin konusunu Küçük Asya ile sınırlamak için elinden gelen her şeyi yapacaklarını ve İngiliz Kabinesinin bu konuda hemfikir olduklarını ifade ederler. Bir Reuters raporuna göre Londra Türkiye'deki azınlıkların korunması konusunu Milletler Cemiyeti'ne havale etmeyi ve boğazların serbestliği ile ilgili daha önceki barış koşullarını kendi lehine buradan çıkarmayı planlamaktadır. Boğazların serbestliği Türkiye ile savaşın nedenlerinden biri olmuştur. İstanbul da serbest bırakılmamalıdır, çünkü bu Boğazları fiilen Türklere geri verecek ve Doğu Trakya üzerinde yeni bir Balkan savaşı başlatacaktır.

Petit Journal'da İstanbul kaynaklı bir haberde artık geriye kalan tek soru, İngiltere'nin birkaç gün önce Fransa'nın Suriye'yi tehdit edebilecek aşırı milliyetçi bir Türkiye endişelerini kullanarak Türk yöneticilerine diplomatik kanallardan engeller hazırlamayı başarıp başaramayacağıdır.

⁵⁴ "Türk Ateşkes Şartları. İngiltere Boğazlar İçin Savaşıyor.", Berlin Vossische Zeitung, Akşam Baskısı, 09.09.1922.

Londra kaynaklı haberde milliyetçi Rauf Bey'in Moskova Dışişleri Komiser Yardımcısı Karahan'ın tebrik telgrafına verdiği yanıtın metni bir Türk gazetesinde yayımlanmıştır. Mektupta Rauf Bey, milliyetçi Türk Hükümeti'nin zor günlerinde kendisine ilk yardım eli uzatan Rusya'dan bir tebrik telgrafı almaktan memnuniyet duyduğunu ifade etmiştir.

9 Eylül tarihli Berliner Tageblatt und Handels Zeitung'un sabah baskısında "Kemal'in Zafere Giden Yolu." ve "Kuzey Yunan Ordusunun İmhası" başlıklı haberlerde İsviçre, Çekoslovakya ve Rumen hükümetleri vatandaşları İzmir'in korumasını devralma talebiyle Fransız Hükümeti'ne başvurmuşlardır. Fransız basını Yunan Kuzey Ordu birliklerinin tamamen imza edildiğini bildirmektedir. 8 Eylül'de Atina'dan bildirildiğine göre İzmir'deki Yunan Yüksek Komiseri'nin telsiz mesajı, İzmir'i tutma ihtimalinin artık kalmadığını söylemektedir. Türklerin baskısı altında kalan Yunan birlikleri, İzmir önündeki son savunma mevziisini boşaltmaya başlamıştır. Dağınık Türk öncüler şehrin kenar mahallelerinde zaten fark edilmiştir. Yunan Güney Ordusu'nun kalıntıları İzmir'e geri dönmüş ve buradan Sakız Adası'na hızlı ulaşım için kapsamlı düzenlemeler yapılmıştır. Yunan birlikleri bütün teçizatlarını terk ettikleri için, İzmir'den önce Türklerin eline pek çok savaş malzemesi geçmiştir.⁵⁵

9 Eylül tarihli Berliner Tageblatt und Handels Zeitung'un akşam baskısında "İtalyan Arabuluculuk Kampanyası" başlıklı Roma kaynaklı haberde İngiliz davetinin ardından, İtalyan hükümeti Londra ve Paris'te hükümetlerin derhal temsilcilerini Venedik'e göndermeleri ve barış hazırlıklarını görüşmeleri için diplomatik bir adım attı. İtalyan hükümeti, insani nedenlerle askeri operasyonların ateşkes yoluyla sona erdirilmesi için bir girişimde bulunulması gerektiğini de sözlerine ekledi. Sadece Türk-Yunan sorununun çözümü değil, Avrupa'nın kaderi de bunun sonucuna bağlı olduğundan, basın bu adımın önemine dikkat çekiyor. Tüm Ankara'nın, Rouss'un, Venedik'te hızlandırılmış bir konferans planından haberdar olup olmadığı tam olarak belli değil. Her halükârda, Roma ajansının hem Ankara'nın hem de Roma büyükelçiliğinin Venedik'in amacına Türk silahlarıyla ulaştığı yönündeki görüşünü bildirebilmesi dikkat çekicidir. Her durumda, Ankara ateşkes şartlarını sıkılaştırdı. "Giornale d'Italia" da yer alan bir rapora göre, şimdi şu şekilde okuyorlar: Birincisi, tüm Anadolu'nun Yunan ordusundan ve Yunan yönetiminden derhal tahliyesi. İkincisi, savaş malzemesinin teminat olarak teslimi. Üçüncüsü Dieter'in Trakya'ya asker göndermeme taahhüdü. Dördüncüsü kısa ateşkes süresi. Barış anlaşması aynı zamanda Trakya ve Çanakkale Boğazı'nın tamamen boşaltılmasını ve Türkiye'ye dönüşünü de sağlıyor. Ayrıca Sakız adasının dönüşü. Midilli ve Savaş Tazminatları. İkinci şartın formülü, Versailles Antlaşması'ndan kelimesi kelimesine alınmış gibi görünmektedir. Genel olarak, bu taleplerden bazıları Yunanistan'dan çok Müttefikleri ilgilendiriyor. Kemal'in de Müttefik birliklerin İstanbul'dan tahliyesini talep etmesi muhtemeldir. Yerel siyasi çevrelerin görüşüne göre, Sevr Antlaşması her halükârda, Kemal'in silahlaki başarıları kadar, artık tüm Türkiye ile cemaatini gizli tutmayan güçlerin ayrılığı kadar tehlikeye giriyor. Kemal'in birlik gücü zaten 300.000-500.000 asker. Londra'nın bağlı kalmak istediği 20 Mart muhtırası, Fransızlarla karıştırdığı Roma görüşünde bile savunulamaz hale geldi. Öte yandan İngilizlerin Çanakkale Boğazı'nın özgürlüğünün sorgulanmaması yönündeki tutumu Roma'da destekleniyor.⁵⁶

8 Eylül Lahey kaynaklı haberde Daily Telegraph Ortadoğu'daki olaylara uzun bir başyazı ayırarak İngiltere'nin kesin bir Türk zaferinden duyduğu korkuyu dile getiriyor. Gazete, İn-

⁵⁵ "Kemal'in Zafere Giden Yolu.", Berliner Tageblatt und Handels Zeitung, Sabah Baskısı, 09.09.1922.

⁵⁶ "İtalyan Arabuluculuk Kampanyası", "İngiliz-Fransız Karşıtlığı.", "İtilaf Yeni Bir Yargılamayla Karşı Karşıya", "Venedik Konferansına Davet.", "Ateşkes Şartları.", Berliner Tageblatt und Handels Zeitung, Akşam Baskısı, 09.09.1922.

giltere'nin gerektiğinde Türklere karşı başarılı bir şekilde hareket etme gücüne sahip olduğundan şüphe duymamakla birlikte, Türkiye'ye karşı farklı bir politikanın mümkün olacağına inanan ülke içindeki ve dışındakilere dolaylı olarak ciddi sözler söylemenin gerekli olduğuna inanıyor. Müttefik birlikleri, barış anlaşması nedeniyle İstanbul'daydı. Müttefiklerin hiçbiri ateşkes şartlarının çiğnenmesine ve büyük savaşta zaferin mağlup edilen düşmana, yani Türkiye'ye verilmesine izin veremezdi. Bu başyazıda Fransız Ankara Antlaşması hakkında hiçbir şey söylenmese de makalenin Fransa'ya manevi bir baskı kurmayı amaçladığı açıktır. İngiliz Hükümeti, Hollanda Hükümeti'nin talebi üzerine, Küçük Asya'daki Hollanda tebaasının idaresini üstlenir. İzmir'de büyük bir Hollanda kolonisi vardır. İngiliz Hükümeti, talep edilmesi halinde diğer vatandaşların vesayetini kabul etmeyi kabul eder. The Times'ın habere göre İzmir'e gelen mülteci sayısı 40.000 civarındadır. Yunan ordusunun Trakya'dan 12.000 kişilik yeni takviye aldığı söyleniyor. Yunan Savaş Bakanı, subaylardan oluşan bir heyete, Yunan ordusunun yalnızca Küçük Asya'yı onurlu şartlarla terk edeceğini ilan etmiştir.

İngiliz çevrelerinde Fransa'nın Çanakkale ve Mezopotamya sorununa ilişkin tutumu konusunda ciddi endişeler vardır. "Evening Standard", Bakanlar Kurulu'nun dün Fransa'ya Çanakkale sorunuyla ilgili görüşünü sormaya karar verdiğini, ayrıca Yunanistan'ın iki ülkenin yaptığı anlaşma temelinde İstanbul'a herhangi bir saldırısına karşı çıkıp çıkmayacağını ve İngiltere'nin buna güvenip güvenemeyeceğini sorduğunu yazar. Fransa'nın Çanakkale Boğazı'nı açık tutma desteği doğrulanmayan haberlere göre Fransa'nın Çanakkale Boğazı'nda Türk kontrolünden yana olduğu söylenir. Bir habere göre Türkistanlı Türk boyları Mezopotamya'yı işgal etmiştir. Onlara karşı koymak için İngiliz birlikleri gönderilecektir.

Edirne kaynaklı haberde İstanbul'daki Müttefik Yüksek Komiserleri, derhal bir ateşkes sağlamak için Türk ve Yunan karargâhlarında bir hareket yapar. Yunanistan bunu kabul eder. Yunanın geri çekilmesi devam etmektedir. Yunanlılar her türlü ihtimali önlemek için İzmir'i boşaltmaya başlamıştır. İngilizler deniz kuvvetlerini İzmir'e çıkarmış ve böylece İzmir İngiliz donanmasının koruması altında kalacaktır.

8 Eylül Paris kaynaklı "İngiliz-Fransız Karşıtlığı" başlıklı haberde Londra ve Paris arasında Doğu'ya ortak müdahale konusunda görüş alışverişi olağandışı bir hareketlilikle devam etmektedir. İngiliz Hükümeti, Müttefiklerden Küçük Asya'da bir ateşkes sağlamak için acil bir girişim talep ederken Fransa müdahalenin ancak ateşkes yapıldıktan sonra başlayabileceğini düşünmektedir. İngiliz ve Fransız görüşlerinde Trakya ile ilgili daha fazla karşıtlık vardır. Fransız Hükümeti Trakya ve Edirne'nin Türklere bırakılmasında ısrar etmektedir. İngiltere ise Çanakkale konusunda Türklere verilen bu tavizlere kesinlikle karşı çıkmaktadır.

Pall Mall Gazetesi, "İtilaf Yeni Bir Yargılamayla Karşı Karşıya" başlıklı bir makale yayımlar ve Fransa'nın İngiliz filosunun Küçük Asya'daki mültecileri kurtarmasına yardım edip etmeyeceğini sorar. İngiltere, Boğazların artık Türk kontrolünde olmaması konusunda ısrar edecektir. Türkleri son zamanlarda Boğazların efendisi yapmak isteyen, İngiliz çıkarlarına düşman olacaktır. İngiltere, Boğazlardaki çıkarlarının korunmasında ısrar etmek zorunda kalacaktır.

Ege'de Türk ordusu önünde binlerce mülteci ve kaçak İzmir'e gelmektedir. Mülteci sayısının fazla olması nedeniyle hijyen veya gıda tedariki konusunda hiçbir önlem alınmadığı için durum daha da kritik hale gelmektedir. Kemalist ordu, kuzeyde Yunan ordusunu Bandırma'ya çekilirken takiptedir. Zamanla yaklaşık 200.000 mültecinin İzmir'i akın edeceğine ina-

nılmaktadır. İstanbul'dan bir Reuters haberine göre, aynı zamanda Amerikan Yardım Derneği'nin de Başkanı olan ABD'nin yerel Yüksek Komiseri, Küçük Asya'dan İstanbul ve İzmir'e gelen mültecilerin bakımını üstlendiği bildirmiştir.

8 Eylül Roma kaynaklı "Venedik Konferansına Davet." başlıklı Tribün haberinde resmi olarak İtalyan Hükümeti'nin İngiltere ve Fransa'yı Yunanistan ve Türkiye'nin Venedik'e elçiler göndermesi ve orada barış görüşmelerini başlatması ve bir ön barışı sonuçlandırması için düzenlemeye davet ettiği yer almaktadır. Londra kaynaklı Daily Express haberinde Venedik'te önerilen ateşkes konferansının yapılmayacağı belirtilir. İngiliz Hükümeti, Yunan ordusunun durumu nedeniyle konferansın hiçbir amacına ulaşamayacağı görüşündedir. Şayet bir ateşkes sağlanırsa şartlar muhtemelen İzmit'te belirlenecektir.

İstanbul kaynaklı "Ateşkes Şartları." başlıklı haberde Türk Dışişleri Bakanı'na İstanbul'daki İtilaf Devletleri temsilcileri Ankara temsilcilerine Yunan ateşkesiyle ilgili yaklaşımlarını bildirmiştir. Türk Dışişleri Bakanı bu iletişim için teşekkür ederken buna ancak Ankara'nın cevap verebileceğini ifade etmiştir. İtilaf Devletleri'nce Türk ordusunun İzmir'e yaklaştığı anda Ankara Hükümeti'nin ateşkesi kabul edeceğine inanmamaktadır. Atina kaynaklı "Mültecilerin Transferi." başlıklı haberde Yunan mültecilerin Küçük Asya'dan tahliyesi tüm hızıyla devam ettiği, İzmir ve Pire'ye çok sayıda Yunan geldiği, 20 Yunan nakliye gemisinden oluşan filonun İzmir ile Pire arasında sefer hizmeti verdiği yazılır. Mülteciler Pire'den ülkenin içlerine ve Yunan adalarına götürülmektedir. Habere göre İzmir'de mülteci akınıyla panik havası artmaktadır.

Sonuç

Türk ordusu 26 Ağustos tarihinde Afyonkarahisar hattında Yunan ordusuna karşı başlattığı taarruz çok başarılı olmuş, 30-31 Ağustos tarihlerinde Dumlupınar hattına çekilen Yunan ordusunun bir kez daha başarısız olması, hattın bölünmesi ile savaşın gidişatı belli olmuştur. Bu süreçte İtilaf Devletleri'nin Yunan ordusuna destek vermemeleri ile Yunan ordusu yalnız kalmıştır. Yunan ordusu 9 Eylül tarihinde İzmir'den ayrılmıştır. İngiltere'ye göre Türk ordusunun başarısı İngiltere ile Fransa'nın Anadolu siyasetinin yarışması ve karşı karşıya gelmeleri, Fransız ve İtalyanların Türk ordusuna silah ve mühimmat sağlamaları, Sovyet Rusya'nın destekleri, İngiltere'nin Irak'ta durumunun kötüye gitmesi etkili olmuştur.

Büyük Taarruz Alman gazetelerinde 26-31 Ağustos tarihleri arasında altı günlük üstün, kuvvetli ve başarılı bir taarruzun gerçekleştiği, Yunan ordusunun bocaladığı, moralinin bozulduğu ve yenildiğine değinen haberler yer almıştır. 2-5 Eylül tarihleri arasında gazeteler Türk ordusunun zaferi, Yunan ordusunun yenilgisi, hızla savaşa yeteneğini kaybederek geri çekilmeye başlaması, Yunan Hükümeti'nin ateşkes arayışları gibi konuları ele almıştır. Ayrıca Venedik Barış Konferansı'nın toplanma çalışmaları, Yunanistan'a iç siyasetin karışması, Irak'ta İngiliz kuvvetlerinin zor durumu, Anadolu'da İtilaf Devletleri vatandaşları ile Hristiyan halkın içinde bulunduğu korku, telaş ve panik yer almıştır. 6-9 Eylül arasındaki haberler daha çok Yunan ordusunun geri çekilişi, Türk ordusunun İzmir ve Ege Denizi'ne doğru ilerleyişi, Yunan ordusunun zorbaca verdiği korkunç zarar daha çok yer alır. Ayrıca Venedik Konferansı, ateşkes arayışları, Ankara Hükümeti'nin İstanbul ve Trakya'nın derhal boşaltılması şartı, Hristiyan nüfusun içinde bulunduğu durum, Yunan askerleri, Rum halkı, Avrupa ve Amerikan vatandaşlarının tahliyesi gibi haber yoğun olarak yer almıştır.

Alman gazetelerinde haberle bazen bir iki gün sonra bazen de aynı gün yer almıştır. Gazetelerde Ankara, İzmir, Adana ve İstanbul kaynaklı haberler hem İtilaf Devletleri hem de

İttifak Devletleri haberleri ile örtüşmektedir. Alman gazetelerinin 2 Ağustos 9 Eylül tarihlerinde Küçük Asya olarak nitelendirdikleri Batı Anadolu'da Türk ordusunun muzaffer taarruzuna duyarsız kalmadıkları ve güne ve gün takip ettikleri görülmüştür.

Hakem Değerlendirmesi/Peer-review	Dış bağımsız / Externally peer-reviewed.
Yazar Katkı Oranı/Author Contribution Rate	%100
Finansal Destek ve Teşekkür/Grant Support and Acknowledgement	Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir. / The author declared that this study has received no financial support.
Çıkar Çatışması/Conflict of Interest	Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir. / The author have no conflict of interest to declare.

KAYNAKLAR

Gazeteler

“Küçük Asya’da Türk Taarruzu”, Berliner Börsen- Zeitung, 29.08.1922.

“Küçük Asya’da Türk Taarruzu”, Berliner Börsen Zeitung, 30.08.1922.

“Yunanistan Küçük Asya’yı tahliye ediyor. Yunanistan’dan ateşkes mi talep ediyor?”, Berliner Börsen Zeitung,

Sabah Baskısı, 04.09.1922.

“Doğu Savaşı”, Berliner Börsen Zeitung, Sabah Baskısı, 05.09.1922.

“İtilaf Devletleri ve Yunanistan’ın Ateşkes Talebi”, Berliner Börsen Zeitung, Akşam Baskısı, 05.09.1922.

“İtilaf Devletleri Yunanlılar ve Türkler Arasında Bir Ateşkes Aracılık Etmekte”, “Fransa Kabul Eder”, “Mağlupların Şartları”, Berliner Börsen Zeitung, Akşam Baskısı, 06.09.1922.

“İzmir Düşüyor mu? Türkler Şehirden 65 Kilometre Uzakta”, “Ateşkes Talebi Yok”, Berliner Börsen Zeitung,

Sabah Baskısı, 07.09.1922.

“Yunanlıların Geri Çekilmesi”, “Arabulucu Olarak Fransa”, Berliner Börsen Zeitung, Akşam Baskısı,

07.09.1922.

“Küçük Asya”, “İngilizlerin Görüşü. Boğazlar Tutulmalı.”, Berliner Börsen Zeitung, Akşam Baskısı, 08.09.1922.

“Venedik Konferansı”, “İzmir İçin Savaş, Yorgun Yunanlılar. İzmir’den Kaçış.”, Berliner Börsen Zeitung, Sabah

Baskısı, 09.09.1922.

“Doğu Savaş Sahasından. İngiliz-Fransız Antantı Tehlikede. İzmir’i Kuşatıldı.”, “İzmir’i Savunma”, “Boğazların

Özgürlüğü Kısıtlanmamalıdır.”, “Yunan Notası Ankara’ya İletildi.”, Berliner Börsen Zeitung, Akşam Baskısı, 09.09.1922.

“Türk Taarruzu Devam Ediyor. Yunanlıların İzmir’e Geri Çekilişi”, Berliner Tageblatt und Handels Zeitung,

Akşam Baskısı, 05.09.1922.

“İngiltere ve Türklerin Taarruzu”, Berliner Tageblatt und Handels Zeitung, Akşam Baskısı, 06.09.1922.

“Ateşkes için resmi Yunan talebi. İngiliz Fransız Arabuluculuk Eylemi. Türklerin İzmir’de daha da ilerlemesi”,

“İtalya ve Yunan Yenilgisi”, Berliner Tageblatt und Handels Zeitung, Akşam Baskısı, 07.09.1922.

“Kemal’in Zafere Giden Yolu.”, Berliner Tageblatt und Handels Zeitung, Sabah Baskısı, 09.09.1922.

“İtalyan Arabuluculuk Kampanyası”, “İngiliz-Fransız Karşıtlığı.”, “İtilaf Yeni Bir Yargılamayla Karşı Karşıya”,

“Venedik Konferansına Davet.”, “Ateşkes Şartları.”, Berliner Tageblatt und Handels Zeitung, Akşam Baskısı, 09.09.1922.

“Doğuda savaş yeniden alevleniyor”, “Türklerin İzmir’e, Yunanların İstanbul’a Saldırısı” Berliner Volk Zeitung,

26.08.1922.

“İzmir’de Büyük Panik!”, Berliner Volks Zeitung, Sabah Baskısı, 03.09.1922.

“Bir Koalisyon Kabinesinin Oluşumu”, “Cenevre’de Azınlık Meselesini Gündeme Getirmek. Milletler Cemiyeti’nin

Dünkü Oturumları”, “Avrupalılar için tehdit. Yunanistan artık onları koruyamaz.”, Berliner Volks Zeitung, Sabah Baskısı, 06.09.1922.

“İzmir’den Önce Son Bir Savaş mı? Karardan Önce- Atina’da Umutlar”, “Ağır Yunan Kayıpları”, Berliner Volks

Zeitung, Akşam Baskısı, 07.09.1922.

“Doğu’da Müttefikler ve Kaos. Ortak şartname? - Kutsal Yazıların Korunması- Amerika’nın Katılımı?”, Berliner

Volks Zeitung, Sabah Baskısı, 08.09.1922.

“Türklerin Başarısı”, Berlin Vossische Zeitung, 30.08.1922.

“Türk Taarruzu”, Berlin Vossische Zeitung, Sabah Baskısı, 31.08.1922.

“Afyonkarahisar’da Meydan Savaşı”, Berlin Vossische Zeitung, Sabah Baskısı, 01.09.1922.

“Yunan Ordusunun Geri Çekilmesi”, Berlin Vossische Zeitung, Sabah Baskısı, 05.09.1922.

“Türklerin Bursa’ı Kuşatması. Ateşkes Antlaşması Çağrısı”, Berlin Vossische Zeitung, Akşam Baskısı,

05.09.1922.

“Amerika ve Orta Doğu”, Berlin Vossische Zeitung, Sabah Baskısı, 06.09.1922.

“Yunanlıların Ateşkes Arayışı”, “Yunan Ordusunun Çöküşü”, Berlin Vossische Zeitung, Akşam Baskısı,

06.09.1922.

“Yunanistan’ın İstanbul’a Karşı Saldırısı Mı”, Berlin Vossische Zeitung, Sabah Baskısı, 07.09.1922.

“Ankara’nın Barış Şartları”, Berlin Vossische Zeitung, Akşam Baskısı, 07.09.1922.

“Müttefik Asker Çıkarma”, “Fransa Müdahale Etmeyi Reddediyor.”, “İngiltere Ateşkes İstiyor.”, Berlin Vossische

Zeitung, Sabah Baskısı, 08.09.1922.

“Yunan Çöküşü”, Berlin Vossische Zeitung, Akşam Baskısı, 08.09.1922.

“Venedik’te Barış Görüşmeleri. İtalyan Hükümeti’nden Bir Teklif.”, “İzmir’i Kuşatma Başlangıcı.”, Berlin

Vossische Zeitung, Sabah Baskısı, 09.09.1922.

“Türk Ateşkes Şartları. İngiltere Boğazlar İçin Savaşıyor.”, Berlin Vossische Zeitung, Akşam Baskısı, 09.09.1922.

“Küçük Asya’da Yunanlıların Yenilgisi”, Briefetal- Bote Amtsbezirks-Anzeiger und Zeitung, 31.08.1922.

“Yunanlıların Yenilgisi. Büyük Kayıplar. Komuta Değişikliği.”, Briefetal-Bote Amtsbezirks-Anzeiger und

Zeitung, 07.09.1922.

“Türkler Ateşkesi Reddediyor”, “Yunanistan’ın Çöküşü. Büyük Güçlerin Rolü.”, Der Oberschlesische Wanderer,

07.09.1922.

“Yunanistan’da Heyecanlı Ruh Hali”, Der Oberschlesische Wanderer, 08.09.1922.

“Küçük Asya’da Yeni Türk Taarruzu. Yunanların Geri Çekilişi”, Berliner Tageblatt und Handels Zeitung,

30.08.1922.

“Türk Taarruzu. Yunanlılar 60 Kilometre Geriye Atıldı”, Deutsche Allgemeine Zeitung, Sabah Baskısı,

31.08.1922.

“Türk Karargâh Raporu”, Deutsche Allgemeine Zeitung, 31.08.1922.

“Doğu’da İngiliz Başarısızlığı. Dünya Tarihi Savaş Alanlarında”, Die Voss Berlin, 09.09.1922.

“Yunanistan’ın Ateşkes Talebi”, Tägliche Rundschau, Sabah Baskısı, 05.09.1922.

“Yunan Cephesinin Çözülmesi. Bursa Düştü”, “Fransız Arkadaşlar”, Tägliche Rundschau, Akşam Baskısı,

05.09.1922.

“Küçük Asya’da Savaş”, Tägliche Rundschau, Sabah Baskısı, 06.09.1922.

“Kemal’in İzmir’e Taarruzu”, “İzmir Belediye Başkanı’nın Tutuklanması”, “İngiliz Bakanlar Kurulu”,

“Fransızlarla İngilizlerin Nota Değişimi”, “Yunanistan Ateşkes Talep Ediyor”, “Mustafa Kemal’in Bildirisi” Tägliche Rundschau, Akşam Baskısı, 06.09.1922.

“Yunanistan’ın Ateşkes Talebi. Atina’da Müttefik Toplu Eylem”, “Türk Ordusu Raporu”, Tägliche Rundschau,

Sabah Baskısı, 07.09.1922.

“Bir Yunan Sedanı. Yunan Güney Ordusu’nun ele geçirilmesi.”, “Yunan Etaplarının Sökülmesi”, Tägliche

Rundschau, Sabah Baskısı, 08.09.1922.

“Türk Ksenophon. Kemal Paşa Marmara Denizi’nde”, “Yunan Toplam Kayıpları”, “İngiltere İstanbul’u Koruyor.

İngiliz Bakanlar Konseyi Kararı.”, “Büyük Müttefik Konferansı”, Tägliche Rundschau, Akşam Baskısı, 08.09.1922.

“İtalyan Ateşkes Teklifi. Venedik Konferansı’nın Hızlandırılmış Toplanması”, Tägliche Rundschau, Sabah Baskısı,

09.09.1922.

Kitaplar

ATATÜRK, Mustafa Kemal, *Nutuk 1919-1927*, Zeynep KORKMAZ (Yay. haz.), Atatürk Kültür, Dil ve

Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 1984.

BAYUR, Yusuf Hikmet, “26 Ağustos 1922 Büyük Zaferin Dünya Tarihi üzerindeki Etkileri”, *Büyük Zaferin*

50. Yıldönümüne Armağan, M.E.B. Basımevi, İstanbul 1972, s.78.

BELEN, Fahri, “Yunan Cephesi Nasıl Yarıldı?”, *Büyük Zaferin 50. Yıldönümüne Armağan*, M.E.B. Basımevi, İstanbul 1972, s.90-98.

BELEN, Fahri, *Türk Kurtuluş Savaşı, Askerî, Siyasi ve Sosyal Yönleriyle*, 2. Baskı, Kültür ve Turizm

Bakanlığı Yayınları, Ankara 1983.

İLHAN, Suat, *Askerlik, Milli Kültür Unsurlarımız Üzerinde Genel Görüşler*, Atatürk Kültür Merkezi

Yayını, Ankara 1990.

TANSEL, Selahattin, *Mondros'tan Mudanya'ya*, C.3., M.E.B. Basımevi, İstanbul 1991.

TENGİRŞEK, Yusuf Kemal, “*Vatan Hizmetinde*”, Cumhuriyet Gazetesi, 1 Ekim 1968, İstanbul 1968.

TBMM ZABIT CERİDESİ, C.12. Ankara 1922.

İnternet Kaynakları

<https://dfg-viewer.de/show/?set%5Bmets%5D=https://content.staatsbibliothek-berlin.de/zefys/SNP27971740-19220826-1-0-0-0.xml>

EKLER

Ek. 1: Berlin Borsa Gazetesi (8,10)

Berliner Börsen-Zeitung Nr. 382, Dienstag, 29. August.

Türkische Offensive in Kleinasien.

Athen, 29. August.

Die Agence d'Athènes veröffentlicht folgenden Heeresbericht vom 28. August: Eine sehr starke feindliche Offensive, die am 26. August begonnen hatte und nachts nicht unterbrochen wurde, dauerte gestern an der Südfrent bis Kasanben an. Die angreifenden feindlichen Kräfte werden auf 10 Divisionen mit sehr starker Artillerie geschätzt. Der Kampf geht noch weiter.

London, 29. August.

„Daily Mail“ berichtet aus Konstantinopel: Gerade jetzt, wo die Vorbereitungen zur Abhaltung einer Konferenz über den Nahen Osten in Venedig getroffen werden, haben die türkischen Nationalisten eine Offensive gegen die Griechen in Kleinasien unternommen. Große türkische Streitkräfte begannen einen Angriff gegen die Griechen bei Afium Karahissar, dem strategischen Mittelpunkt, 300 englische Meilen östlich von Smyrna. Die Griechen haben einen Gegenangriff gegen die Türken bei Gatschschir, etwa 100 Meilen nördlich von Afium-Karahissar begonnen. Die Türken berichten Fortschritte an beiden Kampfstellen, inzwischen konzentrieren die Griechen weitere Truppen an der Tscha-taischa-Linie in Thrazien.

Berliner Börsen-Zeitung Nr. 384, Mittwoch, 30. August.

Der türkische Vormarsch in Kleinasien.

Konstantinopel, 30. August.

Nach Angora wird gemeldet: Die letzten Nachrichten bestätigen den Beginn einer türkischen Bewegung im Abschnitt von Nikomedia in einer Frontbreite von 20 Kilometern. Die Griechen weichen vor den Angriffen der türkischen Kolonnen zurück und lassen Gefangene, Waffen und Munition im Stich, ihre Verluste sind bedeutend. Diese Gefechts-

Athen, 30. August.

Von antiker griechischer Seite wird über die militärische Lage in Kleinasien mitgeteilt: „Eine sehr starke feindliche Offensive hat am 26. August begonnen und wurde auch die ganze Nacht zum 27. August über fortgeführt. Der schwerste Schlag der Türken richtete sich erst am 28. morgens gegen die Südfrent von Afium-Nik bis nach Kasanben. Die angreifenden feindlichen Streitkräfte werden auf etwa 10 Divisionen eingeschätzt. Der Feind verfügt über eine sehr starke Artillerie und über ungeheure Mengen von Munition. Der Kampf dauert an und Gatschschir. Die angreifenden türkischen Streitkräfte mit Artillerie die griechische Front bei Douches angegriffen. Die Griechen machten einen Gegenstoß und warfen den Feind in Huerbung zurück. Die Türken liegen 10 Zeh und vier Meilen zurück. Am 29. August war bei Douches mit Artilleriekampf.“

London, 30. August.

„Morning Post“ meldet aus Konstantinopel, in parlamentarischen Kreisen werde erklärt, daß die Offensive eine Antwort auf die geplante Konferenz von Venedig sei, da die Anwesenheit von Griechen an weitere diplomatische Unterhandlungen vermieden habe. Der Reichstag wird in London bei der letzten Sitzung Angora, die heute auf ihre Sitzung zu sein. Die Regierung der britischen Unterminister, ihm eine Werbung zu gewähren, die hohe Kommandos eintrat, hätte den letzten Anstoß gegeben. Darauf habe Angora beabsichtigt, eine militärische Entscheidung herbeizuführen.

Ek. 2: Alman Genel Gazetesi (12,13)

Morgen-Notizblatt

Deutsche Allgemeine Zeitung

No. 1218

Der Siegesbericht Angoras.

Konstantinopel, 30. August. (W. T. V.)

Der Heeresbericht der Regierung von Angora lautet:

Die letzten Nachrichten bestätigen den Beginn einer türkischen Bewegung im Abschnitt von Nikomedia in einer Frontbreite von 20 Kilometern. Die Griechen weichen vor den Angriffen der türkischen Kolonnen zurück und lassen Gefangene, Waffen und Munition im Stich, ihre Verluste sind bedeutend. Diese Gefechts-

Der türkische Vormarsch.

Die Griechen 60 Kilometer zurückgeworfen.

Konstantinopel, 30. August. (G. G.)

Nach Angora wird gemeldet: Nach den letzten Nachrichten von der Front hat tatsächlich eine allgemeine Bewegung eingesetzt. Große türkische Heerzüge Kolonnen konnten die Verbindungswege zerbrechen.

Abschnitt Afium-Karahissar:
Die Griechen mußten diese Stadt nach ihrem Angriff räumen. Eine griechische Division in der Stadt wurde fast vollständig aufgerieben. Die türkischen Truppen besetzten Afium-Karahissar und rüdten in der Richtung Tschiftli-Neu vor.

Abschnitt Gatschschir:
Infolge der im Abschnitt vor Afium begonnenen Vormarschbewegung verließen die Griechen in diesem Abschnitt Gegenangriffe. Unter Zurücklassung einer großen Anzahl von Toten und Verwundeten zogen sie sich vor die Stadt Gatschschir zurück, von den Türken verfolgt.

Abschnitt Jomid:
Die türkischen Heerzüge Kolonnen besetzten Jomid und setzten ihren Vormarsch in der Richtung auf Jomid fort. Die Städte Afghisar und Schar-Neu sind von türkischen Truppen besetzt.

Die ganze griechische Front ist in drei Abschnitte zerfallen.

Unruhe in Athen.

Athen, 30. August. (G. G.)

Die von der griechischen Presse in Folge der Einnahme von Afium-Karahissar vollzogene Rückwärtsbewegung erreichte eine Tiefe von 60 Kilometern. Die Presse greift die Armeeleiter an und wirft ihnen mangelnde Vorbereitung vor.

Ek. 3: Günlük İnceleme (19, 20), Berlin Voss Gazetesi (50) ve Berlin Vossische Gazetesi (47)

Griechische Bitte um Waffenstillstand.

Wir meldeten gestern abend bereits, daß die Griechen unter dem Druck der türkischen Waffen zu einer Räumung Kleinasien bereit seien. Nunmehr erhält diese Meldung ihre offizielle Bestätigung.

London, 4. September. (E. E.) Die in London eingetroffene Nachricht, die griechische Regierung hätte der englischen mitgeteilt, sie sei entschlossen, ganz Kleinasien zu räumen, wird nunmehr aus autorisierter Quelle bestätigt. Die Erklärung Griechenlands erfolgte in Form einer Antwort des Athener Kabinetts auf Fragen, die das Kabinett von London gestellt hatte. In London wird auch das Gerücht nachdrücklich verbreitet, Griechenland erstrebe den Abschluß eines Waffenstillstandes an.

Alliierte Kreuzer nach Smyrna.

Paris, 4. September. (W. T. B.) Nach einer Havas-Meldung aus Konstantinopel haben auf Ersuchen der Konsuln englische, französische, italienische und amerikanische Kreuzer den Befehl erhalten, nach Smyrna zu fahren.

Ein türkischer Ministerrat hat über die militärischen Ereignisse beraten. Der Großvezir begab sich sodann zum Palast, um dem Sultan über die Lage Bericht zu erstatten.

Die Auflösung der griechischen Front.

Brussa gefallen.

Konstantinopel, 5. September. (E. E.) Nach amtlicher Meldung aus Angora befindet sich Brussa an der Mündung des Marmara-Meeres in türkischer Hand.

Schwere griechische Verluste.

Paris, 4. September. (Havas.) Im Gebiet von Eskischehir sind ungefähr 200 Geschütze von den Türken erbeutet worden. Der Fall der Stadt Utschal bestätigt sich. Der Verlust der Griechen wird auf 12 000 Mann geschätzt, nämlich 5000 in der Schlacht von Afium-Karahissar, 5000 in der Schlacht von Eskischehir, der Rest bei anderen Angriffen.

London, 5. September. (W. T. B.) Neuter meldet aus Athen, daß General Tritupis den General Hadjanestes als Oberbefehlshaber in Anatolien abgelöst hat, und daß General Dusanis zum Chef des Generalstabes ernannt wurde.

Aus Smyrna meldet Neuter:

Der türkische Vormarsch dauert an der ganzen Front an. Die griechischen Truppen ziehen sich kampflös zurück. Beim Rückzug werden die Städte und Dörfer im Innern niedergebrannt. Tausende von christlichen Flüchtlingen nähern sich Smyrna.

Waffenstillstand...

Englischer Misserfolg im Orient

Auf weltgeschichtlichen Schlachtfeldern

Wieder einmal wurde in den Tälern Kleinasien, in denen seit Jahrtausenden die Heere Europas und Innerasiens sich massen, entscheidend gekämpft. Afium-Karahissar, Eskischehir, Brussa sind neue Schlachtnamen geworden. Vier Jahre nachdem der Weltfrieden sozusagen „für immer“ auf den „Felsen des Völkerbundes“ gegründet wurde, fließt das Blut in Strömen, und einer der Verträge, die 1919 in der Umgebung von Paris geschlossen worden sind, ist durch die Tatsachen zerrissen, noch ehe er verwirklicht werden konnte. In Sévres hatte man beschlossen, den Aufteilungsprozess der Türkei, der seit zwei Jahrhunderten im Gang ist, bis zur letzten Etappe zu vollenden. Heute steht bereits fest, dass ganz Kleinasien türkisch bleiben wird und dass auch die Frage von Adrianopel erneut aufgeworfen ist, der thrazischen Hauptstadt, die 1913 durch den Handstreich Enver Paschas den siegreichen Bulgaren im letzten Augenblick wieder entrissen worden war. Schon ist die Rede davon, dass die Türken wieder die Wacht über die Meereen erhalten sollen und damit den Schlüssel zum Schwarzen Meer und zum Innern Russlands.

Der griechische Zusammenbruch.

Drahtmeldungen der „Vossischen Zeitung“.

* Paris, 8. September.

Die Niederlage der griechischen Südmee, die mit ihrer Gefangennahme geendet und zu dem Angebot der griechischen Regierung auf vollständige Räumung Kleinasien geführt hat, wird durch eine Anzahl neugemeldeter Einzelheiten als ein völliges Versagen der griechischen Verteidigung gekennzeichnet. Bis zum 2. September beträgt die Beute der Türken bereits 700 Geschütze, 650 Lastautos, 11 Flugzeuge, rund 2000 Maschinengewehre und eine unerschöpfbare Menge von anderen Waffen, Munition und Lebensmittel. Nach der Gefangennahme des Oberkommandierenden, Generals Tritupis, ist General Polymenatos mit diesem Amt betraut worden.

Aus türkischen Quellen wird gemeldet, daß die erste türkische Kolonne unter Nury-Bei das Aegeische Meer erreicht hat. Der Kommandeur erhält einen von Mustafa Kemal-Pascha für diesen Erfolg ausgehenden Preis von 500 türkischen Pfund und eine Fahne.

In Smyrna sind der griechische Kriegsminister Theotokis und der Generalstabschef General Dusanis eingetroffen. Der englische Admiral Sir Desmond Broke, Oberbefehlshaber der englischen Mittelmeerflotte, meldet, daß er alle Maßnahmen zum Schutz der Stadt Smyrna (deren Verteidigung gegen die heranrückenden Türken aber natürlich den Griechen allein obliegt) getroffen habe.

Ek. 4: Berlin Halk Gazetesi (7), Berlin Günlük ve Ticaret Gazetesi (38), Der Oberschleisische Wanderer Gazetesi (40), Brifetal Bölge Gazetesi (15)

Paris, 28. August. (Mitt. Tel.)

Am Luidi'Orjan ist ein Bericht des französischen Oberkommandos in Konstantinopel eingegangen, in dem eine große türkische Offensive in Kleinasien als unmittelbar bevorstehend angekündigt wird. Die türkischen Nationalisten wollen durch militärische Operationen großen Stills die Position der Ungarregierung auf der geplanten Dreierkonferenz stärken.

Auch die Griechen beabsichtigen, die Konferenz vor vollendete Tatsachen zu stellen und setzen ihre gegen Konstantinopel gerichteten Rüstungen mit sicherer Hand fort. Anlange der Woche sind mehrere griechische Divisionen zur Verstärkung an die Thakalitscha-Front abgegangen.

Konstantinopel, 28. August. (Mitt. Tel.)

Am Mittwoch früh hat 200 Meilen südlich des Jomid-Sektors die seit Tagen erwartete türkische Offensive in Kleinasien begonnen. Der erste Erfolg der nationalistischen türkischen Truppen besteht in der Eroberung der Stadt Buchanli. Die türkische Armee, die 75.000 Mann stark ist, setzt ihren Marsch gegen Smyrna fort, dessen Eroberung das Ziel ihrer Operationen ist. Die Offensiv sollte ursprünglich gegen Konstantinopel angelegt werden. Dies wurde aber dadurch verhindert, daß englische Truppen an der Jomid-Front zusammengezogen wurden.

Italien und die griechische Niederlage
(Telegramm unseres Korrespondenten.)

Rom, 6. September

Da die Möglichkeit, daß Italien in einen türkisch-griechischen Konflikt eingreifen muß, näher gerückt ist, hat Schanagha sich nach Rom begeben. Nach seiner Rückkehr hat er dem Kaiserlichen Hof in Wien über die griechische Niederlage eine veränderte Situation in Europa in Mitteilungsform geschrieben. Trotz größter Zurückhaltung Ausdrücken hat man London und Athen über die italienische Vermittlung angetragen, um einen Waffenstillstand zu erreichen. Damit ließe sich zwischen England und reich in schwieriger Lage. Athen's Frieden solle unglücklich mit einem Zwischenfall auf dem Balkan zusammen, italienischer Soldat von Griechen erworben und ein zweiwöchiger wurde. Die Redaktionen aus Athen bemühen sich, diese fürchterliche Lage an der Front zu verwickeln. General Dusanis' zum Generalstab befähigt. Die griechische Kolonie in Rom ist optimistischer in Konstantinopel, wo man den Umsturz und die Rückkehr des Kaisers erwartet. Etambus feiert den Sieg voller Begeisterung. Die Stadt ist nach den Meldungen des "Giornale d'Italia" besetzt. Die Meschen sind überfüllt.

Konstantinopel, 6. September.

Das letzte türkische Kommunikationsschiff: Der türkische Marsch schreitet in allen Abschnitten weiter. Die griechische Niederlage im Südosten von Kofschahir ist als schwerer heraus, als zuerst angenommen wurde. Die Kofschahir selbst wurde von unseren Truppen eingenommen. Auch im Kanal der Kofschahir wurde unsere Flotte geschlagen. Die Griechen waren gezwungen, die Köden nach Flüßes auf ihrem Rückzug zu verlassen. Unsere Besatzungen bereit die Umgehung der Stadt Kofschahir, von wo Rückzug der Griechen bedrohen, die sich gegen in der Umgebung von Sallid befinden. Die Griechen werden mit Fliegerzeugen und durch Kavallerie verfolgt.

Die Türken lehnen einen Waffenstillstand!

Ob. Rotterdam, 7. Sept. (Via Ber. 2. Oß. Wand.) Die "Times" meldet aus Konstantinopel: Auf die Forderung der alliierten Vertreter lehnen die Türken Waffenstillstandsbedingungen vor der Klärung Smyrna's durch die Griechen ab. Die alliierten Vertreter erneuern ihren Einbruch gegen eine Besetzung Smyrna's durch das türkische Heer.

Die griechischen Verluste

Paris, 7. September. Nach einer Sabotageaktion aus Konstantinopel wurden bei Ucker 2 griechische Armeeführer, 2 kommandierende Generale, 400 Offiziere und 10.000 Soldate von den Türken gefangen genommen. Nach einer Meldung aus Konstantinopel befehligen die letzten türkischen Truppen Kofschahir und Sofia. Nach einer weiteren Meldung wurden von den Türken bis 30. August 7 Flugzeuge, 100 Automobile und 127 Kanonen erbeutet.

Was die Griechen melden

Ob. Rotterdam, 7. Sept. (Via Ber. 2. Oß. Wand.) "Morningpost" meldet aus Athen: Die griechischen Seereschiffe am Dienstag haben die Bläunung von Brussa Eskizidhar an, die Überführung der alliierten Front nördlich Smyrna nach Bafra ist. Die griechische Armee konzentriert sich unbehindert vom Heinde in einem Halbkreis, der noch 100 Kilometer südlich von Smyrna befindet. Militärische Gegenmaßnahmen seien im Gange.

Polzustellung der Zeitungen

De. Berlin, 7. September. (Via Ber.) Der Reichsstatthalter Herr Grafenmann hat an den Reichsstatthalter eine Eingabe geschickt, worin er im Interesse des Zeitungsgewerbes der Reichsstatthalter ersucht, die Bestimmungen abzuändern, wonach die Preise für den Zeitungsbetrieb auf drei Monate bereits 33 Tage vorher festgelegt werden muß. Bei der letzten Lage der Zeitungen werden fortwährenden Preissteigerungen ist es den Zeitungen unmöglich, den Zeitungsbetrieb bereits 4 Monate im Voraus festzusetzen.

Griechische Niederlage in Klein-Asien.

Die türkische Offensive in Kleinasien hat den Griechen bereits einen schweren Schlag zugefügt. Eine aus Athen eingegangene Meldung besagt, daß die Griechen Karabissar vor überlegenen türkischen Kräften geräumt haben. Karabissar ist der wichtigste Verbindungspunkt der griechischen von Norden nach Süden verlaufenden Front. An dem Angriff sollen türkischerseits 10 Divisionen, etwa 120.000—200.000 Mann teilgenommen haben.